

De rechten van de minderjarige in de bijzondere jeugdzorg.

Praktische wegwijzer bij het decreet rechtspositie van de minderjarige
in de integrale jeugdhulp (Vlaamse Gemeenschap, 5 mei 2004).

Inhoudsopgave

Hoofdstuk I: Toelichting bij het decreet RPMJ	2
I.1 Ontstaansgeschiedenis en noodzaak decreet RPMJ	2
I.2 De werkgroep RPMJ in de Groep Ivo Cornelis	2
I.2.1 Werkwijze	3
I.2.2 Product - beperkingen, relativiteit, andere rechtskaders	3
I.2.3 De voorzieningen aan zet	4
Hoofdstuk II: Over welke rechten gaat het?	5
II.1 Toepassingsgebied decreet rechtspositie	5
II.2 Beknopt overzicht rechten minderjarige	5
Hoofdstuk III: Inhoudelijke uitwerking	8
III.1 Algemene bepalingen	8
III.1.1 Recht op jeugdhulp / jeugdhulpverlening	8
III.1.2 Ouderlijke rechten	8
III.1.3 Belang van de minderjarige	9
III.2 Bekwaamheid en bijstand: concreet	9
III.2.1 Bekwaamheid van de minderjarige	9
III.2.2 Recht op bijstand	11
III.3 Informatie en communicatie	11
III.3.1 Intake - Hulpverleningsovereenkomst (recht op weigering) + brochures	11
III.3.2 Huishoudelijk reglement (enkel voor semi-residentiële voorzieningen)	12
III.3.3 Einde begeleiding	13
III.3.4 Suggesties werkgroep RPMJ	13
III.4 Dossier en inzagerecht	13
III.4.1 Wat is een dossier?	13
III.4.2 Inzagerecht	14
III.4.3 Einde begeleiding	16
III.4.4 Suggestie werkgroep RPMJ	17
III.5 Inspraak en participatie	17
III.5.1 Recht op inspraak, participatie en evaluatie: gevolgen voor verslaggeving	17
III.5.2 Recht op inspraak en participatie: het geven van een passend gevolg	18
III.5.3 De individuele inspraakprocedure	18
III.5.4 Het collectief inspraakorgaan	18
III.5.5 Integratie: Suggestie voor een inspraakprocedure	19
III.5.6 Klachtenprocedure	19
III.5.7 Recht op weigeren of afbreken van de begeleiding	20
III.5.8 Recht op weigering van een interventie van een bepaalde jeugdhulpaanbieder	20
III.6 Respect voor de persoon en zijn leefwijze	20
III.6.1 Respect voor het gezinsleven	21
III.6.2 Respect voor de persoonlijke levenssfeer	21
III.6.3 Vrij besteedbaar bedrag (enkel voor residentiële voorzieningen)	22
III.6.4 Sanctionering en menswaardige behandeling ((semi-)residentiël)	23
III.6.5 Controle druggebruik / urinetesten (enkel voor residentiële voorzieningen)	24

Hoofdstuk I: Toelichting bij het decreet RPMJ

I.1 Ontstaansgeschiedenis en noodzaak decreet RPMJ

Op 5 mei 2004 keurde het Vlaamse Parlement het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp goed. Aan de oorsprong van dit decreet ligt het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, dat in 1989 door ons land geratificeerd werd en sinds 1991 kracht van wet heeft in België. Met de goedkeuring van het decreet RPMJ werd vervolgens een belangrijke stap gezet om de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp te verduidelijken en te versterken.

Voorgaande studies van het cliëntbegrip in de jeugdhulpverlening hadden uitgewezen dat de term 'cliënt' vrij diffuus is. Ouders of andere opvoedingsverantwoordelijken kunnen vanuit een gezinsgerichte jeugdhulp cliënt zijn of tenminste deel uitmaken van het cliëntsysteem. Het erkennen van ouders en andere opvoedingsverantwoordelijken is essentieel in de jeugdhulp. Hun positie wordt geregeld via het statuut van de ouders in het Burgerlijk Wetboek. Hoewel de handelingsonbekwaamheid en het ouderlijk gezag bedoeld zijn als beschermingsmechanismen ten aanzien van de minderjarige, vormen deze tegelijk een juridische hinderpaal voor de zelfstandige uitoefening van de eigen rechten door de minderjarige zelf. Bovendien werden zowel de rechtsbekwaamheid als de handelingsbekwaamheid van de minderjarige in de jeugdhulp zeer fragmentarisch en niet congruent geregeld. Vandaar de nood aan een eigen decreet.

Het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp expliciteert de rechten van de minderjarige, ongeacht de sector of de hulpverleningsvorm waarin de minderjarige terechtkomt.

Dit decreet biedt niet alleen rechtswaarborgen voor de minderjarige in de jeugdhulp, maar geeft de minderjarige in de jeugdhulp ook een duidelijk statuut.

Het is de noodzakelijke basis voor een effectieve rechtsbescherming van de minderjarige in de jeugdhulp. Zo levert het decreet rechtspositie - samen met het decreet integrale jeugdhulp - een noodzakelijke bijdrage aan de versterking van de positie van de minderjarige in de Vlaamse jeugdhulp.

Het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp heeft betrekking op alle sectoren van de integrale jeugdhulp: het algemeen welzijnswerk, de bijzondere jeugdbijstand, de centra voor leerlingenbegeleiding, de geestelijke gezondheidszorg, de integrale gezinszorg, Kind en Gezin, en het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap. Het toepassingsgebied van dit decreet hangt samen met het toepassingsgebied van het decreet integrale jeugdhulp en kan dus nog worden uitgebreid.

Het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp treedt in werking op 1 juli 2006. Tegen deze datum moet de werking van alle Vlaamse voorzieningen uit de integrale jeugdhulp conform deze regelgeving zijn.

I.2 De werkgroep RPMJ in de groep Ivo Cornelis

In het najaar van 2004 werd de sector vanuit het platform Integrale Jeugdhulp geïnformeerd over het bestaan en het belang van het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp. Het wordt duidelijk dat ook de voorzieningen voor bijzondere jeugdzorg zich grondig zullen moeten voorbereiden op de implementatie van deze nieuwe regelgeving. Met de deadline van 1 juli 2006 voor ogen wordt op het niveau van de groep Ivo Cornelis beslist om hiervoor een gezamenlijke werkgroep op te richten.

In januari 2005 wordt de werkgroep Rechtspositie Minderjarigen (RPMJ) samengesteld uit 8 medewerkers uit de verschillende functiegroepen van Huize Bethanië vzw, Ivo Cornelis vzw en De Grote Robijn. De werkgroep RPMJ wordt voorgezeten door de kwaliteitscoördinator van Huize Bethanië vzw. Omdat niet elke werkvorm uit de groep Ivo Cornelis iemand kan afvaardigen, wordt een ruimere kring 'aanspreekpersonen' op de hoogte gehouden van de werkzaamheden.

De werkgroep rechtspositie van de minderjarige (RPMJ) heeft als doel een algemeen werkkader uit te werken als leidraad voor alle voorzieningen van de groep Ivo Cornelis, bij de aanpassing van hun werking aan het decreet rechtspositie minderjarigen in de integrale jeugdzorg.

Vanaf februari 2005 komt de werkgroep RPMJ maandelijks samen. Na bijna een jaar wordt dit tempo aanzienlijk opgedreven om efficiënter te kunnen werken. Zoals voorzien, houdt de werkgroep einde mei 2006 op te bestaan. Na deze datum blijven de leden intern aanspreekbaar tijdens het implementatieproces en dit uiterlijk tot 1 juli 2007.

I.2.1 Werkwijze

Het kader dat de werkgroep RPMJ wilde ontwikkelen, moest van nut zijn voor alle voorzieningen en werkvormen uit de groep Ivo Cornelis. Daarom werd in de eerste plaats een type zorgtraject opgesteld dat kon gelden voor de brede waaier aan werkvormen uit de groep Ivo Cornelis. Dit type zorgtraject zou dienst doen als rode draad voor de activiteiten van de werkgroep RPMJ. Vervolgens werd in een raster aangeduid welke artikels uit het decreet RPMJ van toepassing zijn op welke stappen uit het zorgtraject. Dit raster diende als leidraad bij de verdere werkzaamheden. Vervolgens verdiept de werkgroep RPMJ zich in de inhoud van het decreet.

Voor elke opeenvolgende fase uit het type zorgtraject werd de vraag gesteld welke consequentie deze regelgeving zal hebben voor de werking in de voorzieningen. Keer op keer ging de werkgroep RPMJ na welke handvaten en richtlijnen nuttig zouden zijn bij de implementatie van het decreet rechtspositie in de voorzieningen van de groep Ivo Cornelis. Vanuit hun ervaring met de dagelijkse begeleidingspraktijk in de verschillende werkvormen konden de leden van de werkgroep immers snel scherpstellen op het verschil tussen theorie en praktijk. De diverse invalshoeken zorgden binnen de werkgroep RPMJ voor een vruchtbare kruisbestuiving van meningen en expertise. Bij vragen en twijfels werd beroep gedaan op de juridische expertise van de ondersteuningsstructuur bijzondere jeugdzorg (OSBJ).

I.2.2 Product – beperkingen, relativiteit, andere rechtskaders

De voorbereidende activiteiten van de werkgroep RPMJ resulteerden in een set schema's, richtlijnen en checklists waar de voorzieningen van de groep Ivo Cornelis hun eigen hulpverlening en werking aan kunnen toetsen. Daarnaast kan deze bundel ook gebruikt worden als leidraad voor de aanpassing die de voorzieningen zullen moeten doorvoeren om hun werking in regel te stellen met de eisen van het decreet rechtspositie.

Hoewel deze bundel wel de ambitie heeft om zo volledig mogelijk te zijn, mag men het zeker niet gebruiken als enige referentiepunt voor informatie betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp. Dit rapport is immers niet meer dan een praktisch hulpmiddel waarin de inhoud van het decreet rechtspositie wordt toegepast op de zorgpraktijk binnen onze voorzieningen. Als theoretisch referentiepunt kan en mag enkel maar de eigenlijke decreetstekst worden gebruikt (zie bijlage 1). Juristen gaan bij mogelijk verschil in interpretatie op zoek naar de bedoeling van de wetgever. Hiervoor zijn de voorbereidende werken, memorie van toelichting en parlementaire debatten een aanvullende bron van recht.

Informatie kan ook gevonden worden in de werkmap ‘Aan de slag met het decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp’ (Kinderrechtswinkels) en op de websites www.rechtspositie.be en www.osbj.be.

De hulpverleningspraktijk in de bijzondere jeugdzorg wordt bovendien niet alleen gereguleerd door het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp. De besprekingen in de werkgroep RPMJ hebben ons geleerd dat er meer dan eens verschillende rechtskaders¹ in het oog moeten gehouden worden bij de toetsing van de aangeboden hulpverlening:

- decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.
- de Wet op de bescherming van de Persoonsgegevens
- de Wet op de Patiëntenrechten
- Burgerlijk Wetboek
- Besluit van de Vlaamse regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand.

Een laatste noot van relativering betreft de draagwijdte en inbreng van de werkgroep RPMJ. De werkgroep RPMJ heeft de regels en de achterliggende sfeer van het decreet rechtspositie getoetst aan de zorgpraktijken doorheen het type zorgtraject. Deze denkoefening heeft een set praktische hulpmiddelen en suggesties opgeleverd die van nut kunnen zijn bij de implementatie van het decreet rechtspositie. ***Het eigenlijke aanpassingsproces aan deze regelgeving is en blijft de verantwoordelijkheid en de taak van alle voorzieningen afzonderlijk.*** De werkgroep RPMJ speelt daarin geen actieve rol.

I.2.3 De voorzieningen aan zet

De implementatie van het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp is dus de verantwoordelijkheid en de taak van alle voorzieningen afzonderlijk. Volgens de letter van het decreet moet dit aanpassingsproces voltooid zijn voor 1 juli 2006. Vanaf die datum moeten alle voorzieningen uit de integrale jeugdhulp in regel zijn met het decreet rechtspositie. Vanaf 1 juli 2006 kan men als voorziening, begeleider of hulpverlener hier dus ook op aangesproken worden.

De beleidsondersteunende initiatieven vanuit de Vlaamse Overheid komen eerder laat op gang. Dit doet vermoeden dat de Vlaamse Overheid in de praktijk uit zal gaan van een soort overgangperiode waarin niet actief zal worden gecontroleerd of de voorzieningen helemaal werken volgens de regels van het decreet rechtspositie.

Het directiecomité van de groep Ivo Cornelis heeft beslist de implementatieperiode voor de voorzieningen van de groep Ivo Cornelis te verlengen tot 1 juli 2007.

Hoewel deze vaststellingen de druk op de ketel enigszins kunnen verlichten, verandert dit niets aan de letter van de wet. Het decreet is duidelijk:

Vanaf 1 juli 2006 kan men als voorziening of hulpverlener door een minderjarige, zijn ouders, de overheid of een andere belanghebbende ter verantwoording geroepen worden over de schending van de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

¹ Opvallend afwezig tussen deze verschillende rechtskader is enige vorm van rechtskader voor de hulpverlener in de integrale jeugdzorg. Hoewel de tekst van het decreet RPMJ soms verwijst naar de rechten van de hulpverlener bestaat zo'n rechtspositie in feite (nog) helemaal niet.

Hoofdstuk II: Over welke rechten gaat het?

II.1 Toepassingsgebied decreet rechtspositie

Artikel 3 van het decreet rechtspositie heeft het over het toepassingsgebied van het decreet. Het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp regelt de rechten van alle minderjarigen ten aanzien van de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding. Ongeacht of er sprake is van een als misdrijf omschreven feit (MOF) of een problematische opvoedingssituatie (POS), ongeacht of het gaat over gerechtelijke of buitengerechtelijke jeugdhulp.

***Het decreet rechtspositie is er voor
alle jongeren die in CONTACT komen met de integrale jeugdhulp
en die MINDERJARIG zijn.***

Het decreet rechtspositie treedt in werking ***vanaf het allereerste contact tussen de minderjarige en de aanbieders van integrale jeugdhulp***, ongeacht hoe en door wie dit contact tot stand komt. Het contact tussen de minderjarige en de jeugdhulpaanbieder is bepalend, niet het feit of er een persoonlijk dossier lopende is.

- Het decreet rechtspositie geldt eveneens voor alle minderjarigen die wel in contact komen met een aanbieder van integrale jeugdhulp, maar geen persoonlijk dossier hebben. Een voorbeeld hiervan is de thuisbegeleiding van een gezin met meerdere kinderen, waarvan het dossier op naam staat van één van deze kinderen.
- Het decreet blijft van toepassing voor elk contact dat de minderjarige heeft met de integrale jeugdhulp. Zelfs indien de minderjarige jongere terug contact zou opnemen met een aanbieder van integrale jeugdhulp nadat zijn of haar hulpverleningstraject werd afgesloten, blijft het decreet rechtspositie van toepassing voor deze contacten.

Het decreet regelt de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp. Met 'minderjarige' wordt elke natuurlijke persoon bedoeld die jonger is dan 18 jaar. Het betreft elke min-18-jarige die zich op het Belgische grondgebied bevindt, ongeacht zijn juridisch beschermingsstatuut, verblijfsstatuut, personeelsstatuut of andere omstandigheid.

Het decreet blijft van toepassing voor alle contacten met de integrale jeugdhulp zolang de jongere minderjarig is. Het toepassingsgebied van het decreet rechtspositie reikt niet verder dan de grens van volwassenheid. Op het moment dat de jongere 18 jaar en dus meerderjarig wordt, kan de jongere niet meer terugvallen op het statuut dat hij of zij de dag ervoor nog had.

Dit is volgens de werkgroep RPMJ een grote beperking van het decreet rechtspositie. Hoewel het evident lijkt - de integrale jeugdhulp draait om minderjarige jongeren - is het dat in de praktijk niet. Meer dan eens gebeurt het dat 18-plussers ook na hun meerderjarigheid nog contact hebben met de integrale jeugdhulp, zowel rechtstreeks (vb. voortgezette hulpverlening, alleenstaande minderjarige asielzoekers) als onrechtstreeks (vb. thuisbegeleiding).

Het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp geeft geen rechten aan volwassenen die in contact komen met de integrale jeugdhulp: ouders, opvoedingsverantwoordelijken, meerderjarige gezinsleden van de minderjarige of andere volwassenen die deel uitmaken van de brede context.

II.2 Beknopt overzicht rechten minderjarige

In wat volgt worden alle rechten van de minderjarige uit het decreet rechtspositie opgesomd en zeer beknopt toegelicht. In hoofdstuk III wordt op de meeste van deze rechten dieper ingegaan.

- **Recht op jeugdhulp**
Iedere minderjarige heeft recht op integrale jeugdhulp, binnen de grenzen van wat beschikbaar is.
- **Recht op instemming en vrije keuze van de buitengerechtelijke jeugdhulp**
Iedere minderjarige heeft het recht om geïnformeerd vrij in te stemmen met buitengerechtelijke jeugdhulp of om deze juist te weigeren, en om te kiezen welke hulpaanbieder hem bepaalde hulp zal verlenen. De minderjarige moet vooraf duidelijk en goed geïnformeerd worden over de inhoud van het concrete jeugdhulpaanbod en over de consequenties van het al dan niet ingaan op dat aanbod.
- **Recht op informatie en communicatie**
Iedere minderjarige heeft recht op duidelijke informatie en communicatie over de hulpverlening. De minderjarige moet geïnformeerd worden over alle aspecten van de jeugdhulpverlening en over alle andere zaken die hem in die context aanbelangen. Het recht op informatie impliceert een actieve en continue informatieplicht van de jeugdhulpaanbieder. Er mag niet gewacht worden tot de minderjarige zelf om informatie vraagt om de minderjarige te informeren.
Enkel indien wordt aangetoond dat het in het belang van de minderjarige is, kan bepaalde informatie voor de minderjarige worden achtergehouden. In dat geval heeft de bijstandspersoon van de minderjarige wel recht op alle informatie.
De minderjarige heeft recht om geïnformeerd te worden in een begrijpelijke taal, afgestemd op zijn leeftijd en maturiteit. Er moet rekening gehouden worden met persoonlijkheid, geestelijke toestand en draagkracht van de minderjarige. Waar nodig moet de minderjarig verdere uitleg krijgen, indien nodig door een tolk.
- **Recht op respect voor het gezinsleven**
Geen enkele minderjarige kan tegen zijn wil van zijn ouders worden gescheiden, tenzij de jeugdrechter dat oplegt. De instemming van de minderjarige is dus nodig bij een uit huis plaatsing. Voor kinderen jonger dan 12 jaar maken de professionelen in de jeugdhulp een afweging ivm de maturiteit van het kind om hiermee al dan niet in te stemmen. Kinderen ouder dan 12 worden (weerlegbaar) vermoed dergelijke afweging wel degelijk te kunnen maken. Iedere minderjarige heeft recht op regelmatig persoonlijk en rechtstreeks contact met de ouder of opvoedingsverantwoordelijke waarvan hij door de hulpverlening gescheiden is, tenzij dat niet in het belang is van de minderjarige en de jeugdrechter dat verbiedt.
De minderjarige heeft recht op ondersteuning bij het zoeken naar informatie over de situatie van ouders en familieleden.
- **Recht op inspraak en participatie**
Iedere minderjarige heeft recht op participatie bij de totstandkoming van de hem verleende hulp. Hij mag vrij zijn mening uiten over elke aangelegenheid of procedure betreffende de hem aangeboden hulpverlening.
De minderjarige heeft er recht op dat aan zijn mening passend gevolg wordt gegeven, in overeenstemming met zijn maturiteit en leeftijd. Wordt de mening van de minderjarige niet passend gevolgd, dan moet dit afdoende gemotiveerd worden en op verzoek van de minderjarige schriftelijk toegevoegd worden aan zijn dossier.
De minderjarige heeft ook recht op periodieke evaluatie en heeft het recht om aan die evaluatie te participeren. In het verlengde daarvan zijn er minimale eisen aangaande de inspraakregeling waarover iedere jeugdhulpaanbieder moet beschikken.
In residentiële settings heeft de minderjarige recht om te vergaderen met medebewoners over aspecten van de jeugdhulp. De minderjarige heeft recht op inspraak en participatie op het niveau van het groepsleven in residentiële settings.
- **Rechten in verband met het dossier**
Iedere minderjarige heeft recht op een zorgvuldig bijgehouden en veilig bewaard dossier. De toegang daartoe wordt geregeld op een intersectoraal uniforme manier, die rekening

houdt met mogelijke belangenconflicten tussen de minderjarige, zijn ouders en / of opvoedingsverantwoordelijken.

- **Recht op bijstand**

De minderjarige heeft het recht om zich te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Elke minderjarige kan zich in alle contacten met de jeugdhulp laten bijstaan door een door hem aangeduide persoon. Wanneer de minderjarige die persoon niet zelf kan aanwijzen en wanneer de minderjarige en zijn ouders en / of opvoedingsverantwoordelijken tegenstrijdige belangen hebben, dient de betrokken jeugdhulpaanbieder of toegangspoort deze persoon aan te wijzen.

- **Recht op privacy**

Iedere minderjarige heeft recht op respect voor zijn persoonlijke levenssfeer, met inbegrip van een respectvolle omgang met zijn politieke, filosofische, ideologische en religieuze overtuiging en zijn seksuele geaardheid. Hij heeft het recht bezoek te ontvangen en om te gaan met personen van zijn keuze.

- **Recht op een vrij besteedbaar bedrag**

Iedere minderjarige die verblijft in een residentiële jeugdhulpvoorziening heeft recht op een vrij besteedbaar bedrag, ten laste van de Vlaamse overheid.

- **Recht op een menswaardige behandeling**

Geen enkele minderjarige kan worden onderworpen aan een onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Sancties zijn proportioneel met de ernst van de feiten en bevorderen steeds de opvoeding. Lijfstraffen, geestelijk geweld, onthouding van maaltijden en onthouding van bezoekrecht zijn verboden als straf. Het huishoudelijk reglement van de hulpaanbieders moet duidelijke informatie bevatten over het hieromtrent gevoerde beleid.

- **Klachtrecht**

Iedere minderjarige heeft het recht om bij een jeugdhulpaanbieder, toegangspoort of trajectbegeleider klachten te formuleren over de jeugdhulp, de leefomstandigheden in (semi-)residentiële voorzieningen of de niet-naleving van de rechten in dit decreet.

Hoofdstuk III: Inhoudelijke uitwerking

III.1 Algemene bepalingen

III.1.1 Recht op jeugdhulp / jeugdhulpverlening

Artikel 7 van het decreet rechtspositie heeft het over het recht van de minderjarige op jeugdhulp. Dit komt er op neer dat **elke minderjarige recht heeft op jeugdhulp binnen het beschikbare jeugdhulpaanbod** (cfr. decreet integrale jeugdhulp, art. 6).

- Jeugdhulp wordt verduidelijkt als ‘het geheel van de hulpverlening en de indicatiestelling, de toewijzing en de trajectbegeleiding, zoals bedoeld in artikels 19, 22 en 26 van het decreet integrale jeugdhulp’.
- Jeugdhulpverlening wordt omschreven als ‘de hulp- en zorgverlening die zich richt op minderjarigen en hun ouders, hun opvoedingsverantwoordelijken en/of personen uit hun leefomgeving (cfr. Artikel 2, §1, 4° - decreet integrale jeugdhulp).

Omdat het toepassingsgebied van het decreet rechtspositie samenvalt met dat van het decreet integrale jeugdhulp wordt bij de conceptverklaring vaak naar dit decreet verwezen. Het gaat over de 7 daarin opgesomde sectoren.

Ook op inhoudelijk vlak hanteert het decreet rechtspositie een **brede invulling van het concept jeugdhulpverlening**. Jeugdhulp omvat onder meer onthaal, opvang, informatie- en adviesverstrekking, bemiddeling, zorg, begeleiding, verblijf of opname, ontslag en nazorg van de minderjarige door een jeugdhulpvoorziening of een jeugdhulpaanbieder. Zo krijgt de **minderjarige de garantie om in elke fase van de hulpverlening zijn rechten te vrijwaren**.

III.1.2 Ouderlijke rechten

De rechten van de minderjarige in de jeugdhulp gelden onverminderd en eventueel zelfs tegen de ouderlijke rechten, bijvoorbeeld door het gezag dat de ouder heeft over de persoon en de goederen van de minderjarige.

Het ouderlijk gezag heeft echter een uitdunnend karakter; het evolueert immers mee met de groeiende bekwaamheid van de minderjarige. Naarmate de minderjarige zelf meer zijn rechten uitoefent en meer zelfstandig beslissingen neemt, verschuift de functie van het ouderlijk gezag geleidelijk van bescherming naar begeleiding. **Het is de taak van de ouders om de minderjarige te begeleiden bij de uitoefening van zijn rechten**.

Het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp maakt een duidelijk onderscheid tussen ouders en opvoedingsverantwoordelijken. **De opvoeding van de minderjarige komt immers in de eerste plaats toe aan zijn ouders**. Zij hebben het recht om betrokken te worden bij de opvoeding en ontwikkeling van de minderjarige.

- **Ouders** worden gedefinieerd als de personen die titularis zijn van het ouderlijk gezag of, indien deze personen er niet zijn, de wettelijke vertegenwoordiger (voogd). In de regel zijn de vader en de moeder titularis van het ouderlijk gezag. Zolang zij titularis zijn van het ouderlijk gezag, worden zij en niemand anders als ouder beschouwd. Indien vader en moeder overleden zijn of als beiden door de jeugdrechtbank volledig ontzet zijn uit het ouderlijk gezag, wordt een andere persoon (de voogd) titularis van het ouderlijk gezag.
- **Opvoedingsverantwoordelijken** zijn de natuurlijke personen, andere dan de ouders, die de minderjarige op duurzame wijze in feite onder hun bewaring hebben of bij wie de minderjarige geplaatst is door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid. Een jeugdhulpvoorziening kan dus nooit opvoedingsverantwoordelijke zijn.

III.1.3 Belang van de minderjarige

Artikel 5 van het decreet rechtspositie stelt dat het belang van de minderjarige de belangrijkste overweging vormt bij het verlenen van jeugdhulp. De ontwikkeling tot zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de minderjarige primeren boven alle andere overwegingen.

Wat het belang van de minderjarige is, wordt vastgesteld in dialoog met de minderjarige zelf. Wat goed of slecht is voor een minderjarige mag dus niet over zijn/haar hoofd heen worden beslist, maar wordt – onder meer – bepaald in gesprekken met de minderjarige.

Aan de mening van de minderjarige moet bovendien passend gevolg gegeven worden, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit. Bij de vaststelling van het belang van de minderjarige is respect vereist voor de mening, de verantwoordelijkheid en de sociaal-culturele leefsituatie van de ouders.

III.2 Bekwaamheid en bijstand: concreet

III.2.1 Bekwaamheid van de minderjarige

Het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp gaat uit van een benadering van de minderjarige als rechtssubject. ***Het erkent de minderjarige als partner en subject in de jeugdhulp***, zonder dat daarbij afbreuk wordt gedaan aan het ouderlijk gezag. Artikel 4, §1 van het decreet rechtspositie stelt dan ook het volgende:

*‘Onverminderd de rechten van de ouders,
oefent de minderjarige de rechten opgesomd in dit decreet ZELFSTANDIG uit.’*

Het decreet ***gaat dus uit van de handelingsbekwaamheid van de minderjarige voor alle rechten*** uit dit decreet. Dit geldt niet alleen voor adolescenten, maar evenzeer voor zeer jonge kinderen. ***Concreet gaat het hier om de bekwaamheid om zelfstandig feitelijke handelingen te stellen***, en dit ***zonder vertegenwoordiging of bijstand van zijn ouders of voogd***. De meeste rechten uit het decreet rechtspositie kunnen uitgeoefend worden door feitelijke handelingen van de minderjarige.

Voor het stellen van rechtshandelingen of een optreden in rechte (vb. afdwingen van rechten voor de rechter) dienen alle minderjarigen (-18 jaar) zich nog steeds te laten bijstaan of vertegenwoordigen door hun wettelijke vertegenwoordiger (ouders of voogd).

In afwijking van Artikel 4, §1 kan de minderjarige de rechten bedoeld in artikel 8, 13 en 22 van het decreet rechtspositie zelfstandig uitoefenen, op voorwaarde dat hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit:

- artikel 8 = recht om vrij in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp of om die hulp te weigeren
- artikel 13 = tenzij een rechterlijke beslissing dit beveelt, kan een minderjarige niet tegen zijn wil van zijn ouders worden gescheiden
- artikel 22 = recht op toegang tot de dossiergegevens die de minderjarige zelf betreffen

De minderjarige die, geval per geval, onvoldoende maturiteit wordt bevonden om zelfstandig te beslissen over één van deze 3 rechten, kan zich hiervoor laten bijstaan of vertegenwoordigen door zijn ouders of voogd of bijstandspersoon.

De jeugdhulpverlener (dit is zowel de consulent als de begeleider) beslist over de bekwaamheid van de minderjarige, in overleg met de ouders en de minderjarige.

Hier is geen “objectieve norm” te hanteren. De beoordeling van de bekwaamheid, voor het instemmingsrecht, scheiding van ouders en toegang tot dossier, moet per concrete vraag bekeken worden. Voor kinderen boven de 12 jaar gaat de wetgever ervan uit dat dezen sowieso in staat zijn zelfstandig op te treden. In het algemeen kan een plus 12-jarige immers een complexe besluitvorming begrijpen en in de samenleving als volwaardige partner handelen. De

minderjarige van twaalf jaar of ouder wordt vermoed in staat te zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen. Dit vermoeden is weerlegbaar:

De minderjarige van 12 jaar of ouder moet zelf geen bewijs leveren voor zijn competentie.

Indien men vindt dat een welbepaalde plus-12-jarige niet in staat is tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in een concrete kwestie kan men, in overleg met de minderjarige, zijn ouders en de betrokken consulent/ trajectbegeleider beslissen om de minderjarige één van de rechten ivm instemming, ouders of dossier nog niet zelfstandig te laten uitoefenen. Dit moet worden gemotiveerd in het dossier: wat is er nodig opdat de jongere wel matuur zou worden geacht.

Op gelijkaardige wijze moet men ook beslissen en motiveren waarom een bepaalde minderjarige die jonger is dan 12 jaar al dan niet in staat zou zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen.

Overzicht: uitzonderingen op principiële handelingsbekwaamheid van alle minderjarigen

In een bepaalde concrete situatie.	MINDERJARIGE IS 12 JAAR of ouder → Maturiteit wordt steeds vermoed	MINDERJARIGE IS GEEN 12 JAAR Maturiteit wordt vermoed met uitz van 3 rechten
MATUUR - JA De minderjarige kan op voldoende wijze de gevolgen van zijn handelen inschatten.	<i>Minderjarige kan ALLE rechten uit het decreet rechtspositie zelfstandig uitoefenen.</i>	<i>Handelingsbekwaamheid van de minderjarige kan, situatie per situatie, in overleg met de minderjarige en de ouders uitgebreid worden met één of alle rechten ivm instemming, ouders of dossier.</i> <i>Deze beslissing + motivatie verplicht opnemen in dossier.</i>
MATUUR - NEEN Twijfels over de maturiteit van de minderjarige. De minderjarige kan op onvoldoende wijze de gevolgen van zijn handelen inschatten.	<i>Hulpverlener moet aantonen dat mbt uitoefening van één of alle rechten in art 8, 13 en 22 de plus12jarige niet bekwaam is in overleg met de ouders en de minderjarige. Andere rechten gelden onverkort.</i> <i>Beslissing + motivatie verplicht opnemen in dossier.</i>	<i>Minderjarige kan alle rechten uit het decreet rechtspositie zelfstandig uitoefenen, voor de rechten uit artikels 8, 13 en 22 gebeurt een beoordeling van de maturiteit, situatie per situatie</i> <i>Beslissing + motivatie verplicht opnemen in dossier</i>

Deze handelingsbekwaamheid van de minderjarige heeft als **concreet gevolg** dat:

- Alle minderjarigen actief geïnformeerd moeten worden over alle rechten uit het decreet
- alle minderjarigen actief geïnformeerd moeten worden over het al dan niet autonoom uitoefenen van rechten uit artikels 8, 13 en 22 in concrete situaties
- in functie van de aantoonbaarheid de handtekening van ‘mature’ minderjarigen nodig is bij ondertekening van het hulpverleningscontract en andere hulpverleningsdocumenten

Gevolg:

Gezien het belang van deze handelingsbekwaamheid en de mogelijke verschillen tussen jongeren van gelijke leeftijd **raadt de werkgroep RPMJ aan om hiervoor een afzonderlijke registratie op te nemen in het dossier van elke jongere.** Een voorbeeld hiervan is terug te vinden op de eerste bladzijde van de afpunlijst RPMJ die opgenomen werd in bijlage 4.

III.2.2 Recht op bijstand

Artikel 24 van het decreet rechtspositie stelt dat elke minderjarige het recht heeft om zich in alle contacten met de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding, bij de uitoefening van zijn rechten opgesomd in dit decreet, te laten bijstaan door een persoon die voldoet aan de drie volgende voorwaarden:

- Door het beroepsgeheim gebonden is of personeelslid is van de instelling waar de minderjarige onderwijs volgt
- Niet rechtstreeks betrokken is bij de jeugdhulpverlening aan de minderjarige, vb. Bijstandspersoon mag geen deel uitmaken van cliëntsysteem van de minderjarige. Een hulpverlener uit de voorziening die de huidige begeleiding doet, kan dus niet. Wél eventueel een hulpverlener uit een vorige voorziening.
- Op ondubbelzinnige wijze aangewezen wordt door de minderjarige.

Als de minderjarige niemand aanwijst, kunnen de ouders dit in zijn plaats.

Ook de jeugdhulpvoorziening of de toegangspoort kan een bijstandspersoon aanwijzen voor de minderjarige:

- als er tegenstrijdige belangen zijn tussen de minderjarige en zijn ouders/opvoedingsverantwoordelijken
- als er niemand het ouderlijk gezag uitoefent
- als de minderjarige zelf niet in staat is om een bijstandspersoon aan te wijzen.

Gevolg:

Het is belangrijk dat de minderjarige weet dat hij of zij een bijstandspersoon mag kiezen, waarom dit nuttig kan zijn en aan welke voorwaarden deze persoon moet voldoen.

De minderjarige kan van vertrouwenspersoon veranderen.

Deze bijstandspersoon speelt met name een belangrijke rol op momenten dat er een conflict in belangen is tussen minderjarige en ouders en / of de minderjarige zijn rechten niet zelfstandig kan uitoefenen. Zo kan een minderjarige bijvoorbeeld - in zijn eigen belang - geen toegang krijgen tot bepaalde informatie. In dat geval krijgt de bijstandspersoon wel inzage in deze gegevens (zie III.4.2 b).

III.3 Informatie en communicatie

Volgens artikel 11 van het decreet heeft de minderjarige het recht om duidelijk te worden geïnformeerd over alle aspecten van de hulpverlening, zoals leefregels en afspraken. Elke voorziening heeft een **actieve informatieplicht** t.a.v. de minderjarige. Inspraak en participatie van de minderjarige aan de hulpverlening is immers niet mogelijk indien de minderjarige geen volledige en verstaanbare informatie over de wederzijdse rechten en plichten in de zorgcontext krijgt.

Artikel 12 stelt dat de communicatie met de minderjarige moet gebeuren in een begrijpelijke taal, afgestemd op leeftijd en maturiteit. Hij heeft recht op toelichting en uitleg.

In het belang van de minderjarige kan uitzonderlijk beslist worden om de minderjarige toch over bepaalde zaken niet te informeren, de zgn. '**agogische exceptie**'. Deze beslissing moet duidelijk gemotiveerd worden, en in het dossier opgenomen (zie III.4.2 b).

III.3.1 Intake - Hulpverleningsovereenkomst (recht op weigering) + brochures

Vanaf het prille begin van de begeleiding moet er aandacht zijn voor duidelijke communicatie en informatie aan de minderjarige en dit is dus al aan de orde bij de intake- en onthaalprocedure. Ook het element van vrije keuze en recht op instemming, dat wordt aangebracht door het decreet, komt hier aan bod.

De minderjarige heeft het recht om zijn mening vrij te uiten in elke aangelegenheid van de jeugdhulp. Hij moet bij de intake- en onthaalprocedure dus ook die kans krijgen. Bovendien heeft de minderjarige het recht om vrij in te stemmen met de buitengerechterlijke hulp, of die hulp te weigeren (cfr. Afdeling 3, Artikel 8)

Gevolg:

Het is dus noodzakelijk om in geval van een CBJ-maatregel aan de minderjarige duidelijk te maken dat hij al dan niet kan instemmen, en bij weigering van de aangeboden hulp duidelijk te maken wat de gevolgen hiervan kunnen zijn (bvb doorverwijzing naar de bemiddelingscommissie en evt. de jeugdrechtbank).

De werkgroep denkt dat dit eerder een taak is voor de verwijzende instanties.

Maar ook in concrete begeleidingsacties, ‘interventies’ heeft de jongere het recht om te weigeren, tenzij de organisatie of structuur van de voorziening dit niet toelaat of de keuze van de minderjarige de jeugdhulp in het gedrang brengt. Deze weigering en de reden waarom er niet op wordt ingegaan, wordt opgenomen in het dossier.

In het intake- of onthaalgesprek moet er voldoende ruimte worden gemaakt om de minderjarige duidelijk te **informer** *over zijn rechten*, en toelichting te geven bij het decreet rechtspositie.

De folders die door de KRW voor minderjarigen en door de Gezinsbond voor ouders worden uitgewerkt kunnen hierbij helpen.

Het is belangrijk om hier stil te staan bij de principiële **handelingsbekwaamheid** van elke minderjarige, en die duidelijk te benoemen. Het is eveneens belangrijk de minderjarige te wijzen op de verwachtingen die de voorziening ten opzichte van hem stelt. Hij heeft rechten binnen een wederkerige relatie. Dit houdt een vraag naar meewerken in. In die zin heeft de minderjarige zelf ook **plichten**, om de hulpverlening mogelijk te maken. Hoe wordt er gewerkt door de voorziening? Wat kan, en wat kan niet? Wat zijn afspraken en regels? Hoe kunnen deze worden besproken en veranderd?

Bij de intake- en onthaalprocedure moet er ook worden stilgestaan bij het **klachtrecht**. Er moet binnen de voorziening een duidelijke klachtenprocedure zijn en deze moet terug te vinden zijn in de huisregels (zie III. 3.2 en III.5.3).

Het lijkt de werkgroep aangeraden om met de cliënt een **hulpverleningsovereenkomst** af te sluiten om een begin van aantoonbaarheid voor toepassing van het decreet te hebben (zie bijlage 2). Het voortdurende aspect van de informatieplicht zal op andere wijze, bijkomend moeten aangetoond worden.

Ons voorstel is een verklaring waarbij de cliënt zegt kennis te hebben genomen van 3 luiken:

- informatie over de werkwijze van de voorziening of dienst
- informatie over de rechten van de minderjarige
- informatie over de klachtenprocedure

III.3.2 Huishoudelijk reglement (enkel voor semi-residentiële voorzieningen)

Het hebben van een goed en duidelijk huishoudelijk reglement zal in de toekomst van groot belang zijn. Volgende aspecten dienen hierin opgenomen te worden:

- de concretisering van de rechten van de minderjarigen
- de concretisering van de minimale verwachtingen naar de minderjarigen binnen de voorziening
- de bezoekerregeling, met eventueel een aanvullende zin ‘De bezoekerregeling kan in overleg met jeugdrechter en ouders gewijzigd worden’
- de procedure voor inspraak en participatie

- de procedures voor tijdelijke afzondering of vrijheidsbeperking (zie III.6.4)
- de klachtenprocedure (zie III.5.3)

Om er voor te zorgen dat men niet bij elke (minieme) verandering het huishoudelijke reglement moet aanpassen, beperk je dat best tot de meest essentiële regels. Wijzigingen moeten duidelijk gecommuniceerd worden.

III.3.3 Einde begeleiding

‘Recht op jeugdhulp’ wil niet zeggen dat wij begeleiding niet kunnen stopzetten of afronden. We moeten wel wijzen op het recht om geholpen te worden, ook als begeleiding (plots) stopt. Ook bij afronding en keuze voor verdere zorg blijft participatie het uitgangspunt. De minderjarige moet in het overleg worden betrokken. Hou hier ook rekening met het strafrechtsartikel ivm verlating van minderjarigen: je kan hen niet zomaar op straat (letterlijk) zetten, vgl met de verplichting van scholen om een nieuwe school te helpen zoeken.

III.3.4 Suggesties werkgroep RPMJ

- Ontwerp hulpverleningsovereenkomst (zie bijlage 2)
- Ontwerp checklist intake (zie bijlage 3)

III.4 Dossier en inzagerecht

De minderjarige heeft recht op een dossier dat zorgvuldig wordt bijgehouden en veilig wordt bewaard. De minderjarige heeft recht op toegang tot de gegevens die hem betreffen.
AFDELING 7, Artikels 20-21-22-23

Het mag duidelijk zijn dat er gestreefd wordt naar een zo open mogelijke communicatie met de minderjarige. De uitzonderingen hierop worden enerzijds bepaald door de ‘bescherming van de persoonlijke levenssfeer’ (privacy) van derden en anderzijds door het belang van de minderjarige zelf.

Als hulpverlener worden we dus andermaal aangespoord zeer bewust te werk te gaan bij het samenstellen en gebruiken van het dossier. De hulpverlener verbindt er zich toe de minderjarige actief te informeren, de gegevens toe te lichten en de uitzonderingen te motiveren.

III.4.1 Wat is een dossier?

Tot het dossier behoren alle persoonsgegevens die op een systematische manier worden bijgehouden.

Onder meer:

- beschikking, hulpverleningsprogramma
- hulpverleningsovereenkomst
- handelingsplan
- intakeverslag
- genogram
- evolutieverslagen, eindverslag
- registratie persoonlijke en telefonische contacten
- verslagen gezins- en individuele begeleiding
- briefwisseling consulent
- gegevens en verslaggeving van een andere (voorgaande) jeugdhulpvoorziening
- administratie (mutualiteit, abonnement, ...)
- medische gegevens (bijv. medicatie)

- school/werk
 - logboek/ dagboek
 - financiële gegevens
 - ...
- a. In de praktijk wordt vaak een opsplitsing gemaakt tussen een officieel dossier en een werkdossier. Beiden behoren dus wel degelijk tot hét dossier.
Een mogelijk hulpmiddel is de inhoudstafel die terug te vinden is in de afpunlijst (zie bijlage 4).
 - b. De minderjarige heeft recht op een zorgvuldig bijgehouden dossier dat veilig wordt bewaard. Dit betekent dat **alle relevante gegevens** in het dossier moeten worden opgenomen. De hulpverlener is ‘gemachtigd’ om zelf te oordelen wat relevant is. Irrelevante gegevens moeten vernietigd worden. Deze relevantie moet continu worden beoordeeld. Gegevens die later nog enige relevantie zouden kunnen hebben, mogen niet worden vernietigd.
 - c. **Medische gegevens** moeten een apart plaatsje hebben in de map (aparte identificatie). Strikt genomen komen deze gegevens enkel van ‘een beoefenaar van de gezondheidszorg’. Het inzagerecht hiervan wordt geregeld door de Wet Patiëntenrechten en de Wet Verwerking Persoonsgegevens.
Er wordt aangeraden zeer voorzichtig om te springen met dit onderdeel van het dossier. In eigen verslaggeving is het raadzaam zich te houden bij eigen observaties en een omschrijving van de medische gegevens in algemene termen, of een verwijzing naar het medisch dossier. Vermijd een te specifieke omschrijving van diagnose, behandeling en medicatie. Overloop met de minderjarige welke gegevens zullen worden opgenomen in de verslagen. Medische gegevens vragen ook een specifieke omgang wat betreft het toegangsrecht (zie verder).
 - d. Hoewel het decreet hier niets over zegt, stelt de werkgroep voor dat **teamverslagen** en eigen notities geen onderdeel vormen van het dossier. Het gaat hier immers om verslaggeving van hulpverleners aan hulpverleners. De neerslag van de hypothesen, bedenkingen en ‘relevante gegevens’ moet wel terug te vinden zijn in de andere verslaggeving.
Volgens de wet bescherming persoonsgegevens zijn ook de persoonsgegevens in de teamverslagen ter inzage van de betrokkene. Daarom is het aan te raden om de fragmenten die betrekking hebben op de jongere/ respectievelijk de ouders voor hun gegevens, ook op te nemen in het persoonlijk dossier. Werken met onderkaptjes/ submapjes is een mogelijkheid.

III.4.2 Toegangsrecht

- a. Algemene regel

Het toegangsrecht heeft betrekking op alle gegevens die over betrokken minderjarige gaan of tegelijk op hemzelf en op één of meerdere personen van het cliëntstelsel betrekking hebben; de toegang dient uiterlijk 15 dagen na verzoek ingewilligd te worden

Elke minderjarige heeft dit toegangsrecht, tenzij hij niet in staat is een redelijke beoordeling van zijn belangen te maken. De hulpverlener (consulent en begeleiding) beoordeelt dit in samenspraak met het kind en de ouders.

In het decreet wordt gesproken over het recht op **toegang** tot het dossier, en niet over inzage. Voorbeeld: Een 5jarige kan in een gesprek informatie en toelichting krijgen over belangrijke gegevens, ook dit is toegang tot het dossier.

In principe wordt dit toegangsrecht verstrekt door middel van **inzage** (en op verzoek ook door een afschrift). Kinderen die nog niet kunnen lezen, zullen hun inzagerecht enkel bij wege van

hun ouders kunnen uitoefenen. Indien volledige inzage afbreuk zou doen aan de privacy van derden, kan toegang worden verstrekt door middel van **gedeeltelijke inzage, gesprek of rapportage** (bijvoorbeeld het samenbrengen van een aantal passages in een nieuw document).

Het toegangsrecht blijft van kracht voor de minderjarige, ook al is de hulpverlening afgesloten.

De minderjarige heeft ook recht op **toelichting**. De hulpverlener moet de inhoud van de gegevens zo veel mogelijk duiden zodat de minderjarige ze in de juiste context kan plaatsen en interpreteren. Een aangepaste schrijfstijl is dan ook aangewezen. De minderjarige mag deze gegevens enkel gebruiken voor de doelstellingen van de jeugdhulp ("ieder afschrift en ieder rapport is persoonlijk en vertrouwelijk, en mag enkel worden aangewend voor doeleinden van jeugdhulp" Art. 22 § 7). De werkgroep stelt voor deze afschriften dan ook als dusdanig te labelen.

Let op!

De meerderjarige jongere heeft niet meer dezelfde rechten als de minderjarige. Concreet betekent dit dat er voor de meerderjarige alleen nog maar inzagerecht is voor gegevens die enkel over zichzelf gaan (op basis van de wet bescherming persoonsgegevens).

b. Uitzonderingen

De tendens van het decreet is om te streven naar maximaal inzagerecht en open communicatie binnen hulpverlening.

Toch zijn er drie uitzonderingen (art.22 § 2):

- **de vertrouwelijkheidsexceptie**

Wanneer iemand de verstrekte informatie als 'vertrouwelijk' bestempelde heeft de minderjarige geen toegang. De informatieverstrekker kan ook kiezen om de informatie wel aan de minderjarige te laten meedelen, maar op een anonieme wijze. De hulpverlener moet dus expliciet vragen of verstrekte informatie op zich vertrouwelijk is, dan wel enkel de identiteit.

De vertrouwelijkheidsexceptie is gebaseerd op het beroepsgeheim. Daarom heeft ook de bijstandspersoon geen inzagerecht in vertrouwelijke gegevens.

Ook de minderjarige heeft het recht om bepaald e gegevens als vertrouwelijk te bestempelen.

- **stukken (exclusief) ten behoeve van de gerechtelijke jeugdhulp opgesteld**

Het betreft hier onder andere verslagen van de consultant aan de jeugdrechter (vb. maatschappelijk onderzoek). Deze kunnen, nadat ze zijn opgesteld, enkel op de griffie van de JRB ingezien worden. De jongere kan inzage in dergelijke verslagen hebben via zijn advocaat. Deze bepaling belet niet dat ook de consultant (een deel van) zijn verslag samen met de minderjarige opmaakt en dit aan de jeugdrechter bezorgt.

- **belang van de minderjarige (agogische exceptie)**

Wanneer de voorziening oordeelt dat het belang van de minderjarige wordt geschaadt als hij op de hoogte zou zijn van bepaalde gegevens, kan het toegangsrecht worden beperkt. Dit zou bijvoorbeeld kunnen toegepast worden op (items uit) verslagen van andere betrokken hulpverlening (in ons dossier opgenomen). De bijstandspersoon heeft wél inzagerecht.

Gevolg: Deze beslissing moet door de voorziening en/of door de consultant **gemotiveerd** worden en in het dossier worden opgenomen. De documenten moeten als dusdanig worden gelabeld.

Wat betreft het toegangsrecht tot de **medische gegevens**, moet worden doorverwezen naar de huisarts. Deze kan dan beslissen in hoeverre de jongere inzagerecht heeft. Inzage van medische gegevens door de hulpverlener valt ofwel onder het gedeeld beroepsgeheim, als de medicus de documenten rechtstreeks aan de hulpverlener geeft, met toestemming van de patiënt, ofwel is het de jongere/patiënt zelf die een medisch gegeven ter informatie geeft aan de hulpverlener. Ook dan mag de hulpverlener die informatie niet zelf doorgeven aan anderen, bvb de ouders: die beoordeling (al dan niet doorgeven) blijft bij de medicus, en dit op basis van de wet patiëntenrechten.

c. Informatieplicht

Elke voorziening heeft **actieve informatieplicht**, rekening houdend met het toegangsrecht betekent dit dat we de minderjarige op de hoogte brengen:

- welke gegevens in ons bezit zijn
- wat de vertrouwelijkheidsexceptie en de agogische exceptie precies inhoudt
- dat hij/zij steeds gegevens kan laten toevoegen aan zijn/haar dossier

Beknopt overzicht toegangsrecht dossier

WAT	alle informatie over hemzelf en contextgegevens die over hem gaan alle info verstrekt door de minderjarige zelf	
WIE	+ 12 jarige mature - 12 jarige	- 12 jarige niet-mature + 12 jarige
HOE	Inzage Gesprek Gedeeltelijke inzage Rapportage Zelf, uiterlijk 15 dagen na verzoek	Gesprek Gedeeltelijke inzage Rapportage Inzage gebeurt door ouders of via bijstandspersoon uiterlijk 15 dagen na verzoek Voor de andere vormen van toegang: per item de bekwaamheid afwegen.
UITZONDERINGEN	<p>a. gegevens of documenten die de aangever als vertrouwelijk bestempelde (niemand inzage behalve de aangever - ook geen inzage door bijstandspersoon)</p> <p>b. verslagen van consultant aan jeugdrechter, maatschappelijke onderzoeken van jeugdrechtbank, andere stukken ten behoeve van gerechtelijke overheden vb pv's: eigen regeling van toegang moet gevolgd worden</p> <p>c. gegevens of documenten waarvan de inzage het belang van minderjarige zou schaden: te motiveren (wel inzage door bijstandspersoon)</p> <p>d. medische gegevens, geattesteerd door medici</p> <p>e. informatie over derden die niet tot de context behoren</p>	

III.4.3 Einde begeleiding

Zoals gezegd behoudt de minderjarige zijn toegangsrecht, ook na het afsluiten van de begeleiding. Mede daarom dient het dossier bewaard te worden tot uiterlijk 5 jaar na meerderjarigheid van de begeleide jongere. Zolang de voorziening het dossier van de betrokkene bewaart, heeft deze recht op inzage en verbetering op grond van de wet bescherming persoonsgegevens. M.b.t. contextuele gegevens dient de betrokken context in te stemmen met

kennisname van 'hun' persoonsgegevens. Overweeg bij vernietiging van dossier of er geen originele stukken in zitten die de cliënt zelf aanbelangen en overhandig die.

III.4.4 Suggestie werkgroep RPMJ

a. Afpuntlijst dossier

Bij de besprekingen van de werkgroep RPMJ botsten we meermaals op het belang van een volledig en goed bijgehouden dossier. Doorheen het gehele begeleidingstraject is het de administratieve spil van de hulp die de voorziening aan een minderjarige verleent. Het dossier moet op elk moment van de hulpverlening een terugvalbasis zijn voor essentiële persoonlijke, medische en hulpverleningsinformatie over de minderjarige. Vanuit het perspectief van het decreet RPMJ/ van de inspectie moet vanuit het dossier bovendien ook aangetoond kunnen worden dat alle rechten van de minderjarige werden gerespecteerd door de voorziening voor jeugdhulp.

Om deze aantoonbaarheid te verbeteren en om te garanderen dat afgesproken procedures werden nageleefd kan men best werken met checklists, overzichtslijsten en dergelijke. De werkgroep RPMJ stelt daarom voor om het dossier van elke minderjarige te vervolledigen met een zogenaamde overzichtlijst RPMJ, (zie bijlage 4). Het is een invullijst die alle gegevens bundelt die men moet weten om de rechtspositie van de minderjarige veilig te stellen. Deze afpuntlijst is chronologisch opgebouwd volgens de verschillende stappen van het begeleidingstraject binnen de voorziening. Deze lijst kan naar believen verder uitgebouwd worden, bijvoorbeeld met bijkomende checklists en andere gegevens over de minderjarige en zijn context.

b. Registratie persoonlijke en telefonische contacten, (zie bijlage 5)

Om het dossier te vervolledigen en om de aantoonbaarheid van de persoonlijke en telefonische contacten met alle mogelijke betrokkenen tijdens het hulpverleningsproces te optimaliseren, wordt een voorbeeld toegevoegd van een registratiewijze.

De bedoeling is om op data aan te kruisen met wie er persoonlijk dan wel telefonisch contact geweest is.

III.5 Inspraak en participatie

In III.3 'informatie en communicatie' lichtten we toe welke informatie door een voorziening aan elke betrokken minderjarige gegeven moet worden. Hier belichten we hoe elke minderjarige zijn recht tot inspraak en participatie in de toegelichte en op hem betrokken jeugdhulp kan uitoefenen. Het betreft de artikelnummers 8-9, 16-17-18-19.

III.5.1 Recht op inspraak, participatie en evaluatie: gevolgen voor verslaggeving

Zoals gekend, dient de schriftelijke evaluatie minimum zesmaandelijks te gebeuren. Hoewel het decreet vermeldt dat de wijze waarop de evaluatie verloopt, afhankelijk mag zijn van de aard en de duur van de hulpverlening, adviseren we als werkgroep toch om de betrokkenen vanaf het begin te laten participeren aan de verslaggeving. Het decreet bedoelt inspraak als meer dan enkel het goed- of afkeuren door de minderjarige, het beoogt een wisselwerking tussen de jeugdhulpaanbieders en de minderjarige tot stand te brengen. Het decreet vermeldt dat er ook tussentijds geëvalueerd dient te worden.

Gevolg:

Elke voorziening dient op papier te zetten hoe zij de participatie m.b.t. de periodieke evaluatie/verslaggeving concreet regelt.

Bijvoorbeeld:

- Wordt voor het opstellen van een verslag aan de minderjarige en zijn ouders gevraagd hoe zij hun evolutie tijdens de voorbije begeleidingsperiode inschatten?

- Wordt het verslag met hen doorgenomen en toegelicht?
- Hebben zij de mogelijkheid tot het (laten) noteren van bedenkingen, meningen of opmerkingen bij dit verslag vooraleer dit aan de consultant (en eventueel jeugdrechter) wordt doorgegeven?

III.5.2 Recht op inspraak en participatie: het geven van een passend gevolg

Minderjarigen hebben onbeperkt het recht op participatie, in de zin van mee weten en mee denken. Elke beslissing wordt mee beïnvloed door de minderjarige, hij wordt serieus genomen als volwaardige partner in zijn eigen hulpverlening. De minderjarige mag zijn mening geven over alle aspecten die de jeugdhulp aanbelangen, de jeugdhulpaanbieder dient hier een passend gevolg aan te geven. Bij passend gevolg dient rekening gehouden worden met de criteria 'leeftijd' en 'maturiteit'. Een goede praktijk is om steeds, en niet enkel wanneer de minderjarige hier zelf om vraagt, de motivering van elke (concrete) beslissing, met de opinie van de minderjarige zelf in zijn dossier te noteren.

III.5.3 De individuele inspraakprocedure

Om het recht op inspraak en participatie te garanderen verplicht het decreet elke voorziening om een inspraakprocedure voor minderjarigen te hebben. (Semi-) residentiële voorzieningen, moeten daarenboven ook beschikken over een collectief overlegorgaan (zie III.5.3).

Een individuele inspraakprocedure houdt er rekening mee dat inspraak dialoog vereist; dat m.a.w. wanneer een minderjarige zijn mening m.b.t. de aan hem aangeboden jeugdhulp aan een begeleider geeft, deze begeleider het team van begeleiders dient te briefen (vb. op de teamvergadering, tijdens een werkbegeleiding, ...) en het team dient terug te koppelen hoe er met de mening, het idee, ... van de minderjarige verder omgegaan zal worden.

Gevolg:

De inspraakprocedure dient in het kwaliteitshandboek opgenomen te worden.

III.5.4 Het collectief inspraakorgaan (enkel voor (semi-)residentiële voorzieningen)

Om het recht van inspraak en participatie te garanderen, moeten (semi-) residentiële voorzieningen een **collectief inspraakorgaan** hebben. Deze collectieve inspraakvorm dient minimum zesmaandelijks georganiseerd te worden (iemand die zes maanden in de voorziening verblijft, moet minimum 1 collectief inspraakmoment mee kunnen maken).

Een collectief inspraakorgaan kan een leefgroepvergadering of een bewonersvergadering rond een te nemen beslissing zijn. Een verslag is noodzakelijk voor de aantoonbaarheid. Een tip is om nadien dit verslag voor de betrokkenen uit te hangen.

Hiernaast heeft elke minderjarige, verblijvend in een (semi-)residentiële voorziening, het recht om te **vergaderen met medebewoners over de hulpverlening**. De voorziening dient de nodige medewerking te verlenen, maar kan begrenzen op vlak van tijd en ruimte. De uitoefening van dit recht kan bovendien worden beperkt door een rechterlijke beslissing, of door de opdracht en de organisatie van de voorziening.

Aan ambulante voorzieningen wordt geen collectief inspraakorgaan opgelegd.

Gevolg:

Het collectief inspraakorgaan dient, minstens door (semi-)residentiële voorzieningen, in het kwaliteitshandboek opgenomen te worden.

III.5.5 Integratie: Suggestie voor een inspraakprocedure

Stap 1

Aan de minderjarige meedelen op welke wijze hij kan participeren en via welke kanalen hij zijn mening kan geven. Deze procedure schriftelijk overhandigen.

- individueel:
 - informeel: kunnen geven van mening, visie, idee, ... aan elke begeleider
 - formeel: mening, visie, idee, ... kunnen toevoegen aan verslag/individueel dossier of een punt kunnen agenderen op een teamvergadering
 - ...
- collectief:
 - recht op vergaderen met medebewoners (enkel verplicht voor (semi-) residentiële voorziening)
 - bewonersvergadering, leefgroepverandering (enkel verplicht voor (semi-) residentiële voorziening)
 - ...

Stap 2

Passend gevolg geven aan deze mening (altijd verplicht)

- begeleider probeert rechtstreeks een passend gevolg te geven aan de mening van de minderjarige
- begeleider brengt bij vernemen van mening, ... zijn collega's op de hoogte (via teamvergadering, dagboek, ...). Tijdens een overlegorgaan wordt over een passend gevolg beslist, begeleider koppelt dit terug naar de minderjarige
- mening wordt geagendeerd op collectief overlegorgaan, andere meningen worden bevraagd. Beslissing wordt genoteerd in verslag van vergadering, aangeduid hoe/wie dit zal opvolgen.
- ...

Stap 3

Als de minderjarige vindt dat het gevolg niet passend is, m.a.w. als hij niet tevreden is over het verkregen antwoord, dan kan hij zijn mening en de motivering van de voorziening om geen passend gevolg te geven aan zijn mening, in zijn dossier laten opnemen.

III.5.6 Klachtenprocedure

De minderjarige heeft het recht om klachten te formuleren over de inhoud van de jeugdhulp, de leefomstandigheden binnen (semi-) residentiële jeugdhulpverlening en de niet-naleving van de rechten van het decreet RPMJ (Afdeling 12, art. 29)

Ook als een minderjarige vindt dat er geen passend gevolg gegeven werd aan zijn mening e.d., kan hij beroep doen op de klachtenprocedure.

Allereerst is een duidelijke definitie van het begrip 'klacht' van belang. Een voorziening kan vastleggen dat uitsluitend de cliënt, in dit geval de minderjarige, bepaalt of een bedenking als een klacht wordt genoteerd; of kan een eigen definitie van 'klacht' hanteren - waarbij natuurlijk rekening gehouden dient te worden met het recht op inspraak. Daarnaast is het essentieel dat duidelijk is wanneer welke fase van de klachtenprocedure in werking treedt. Deze klachtenprocedure of een verwijzing ernaar dient terug te vinden zijn in het huishoudelijk reglement, (zie III.3.2).

III.5.7 Recht op weigeren of afbreken van de begeleiding

Een minderjarige die verwezen werd door het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg én die handelingsbekwaam geacht wordt (zie III.2.1), kan op elk ogenblik aangeboden begeleiding weigeren, of zijn begeleiding (ambulant, of (semi-) residentieel) stopzetten. Dit kan letterlijk van de ene dag op de andere. Het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg kan de bemiddelingscommissie inschakelen, of, wanneer de minderjarige in gevaar is, het parket. Het decreet verandert hier de voorgaande regelgeving dus niet, maar wijst echter wel op de meldingsplicht. Dit is te linken aan art. 13: 'een minderjarige kan niet tegen zijn wil van zijn ouders worden gescheiden'.

Een minderjarige die verwezen werd door de Jeugdrechtbank kan aangeboden begeleiding niet weigeren of zijn begeleiding stopzetten.

Gevolg:

Elke voorziening dient de door het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg verwezen minderjarige hiervan op de hoogte te brengen, waarbij natuurlijk op de consequenties gewezen kan worden (melding aan de consulent, mogelijkheid tot doorverwijzing naar de bemiddelingscommissie en de jeugdrechtbank). Wanneer een jongere gebruik wil maken van dit recht, mag een voorziening de jongere in geen geval tegenhouden.

III.5.8 Recht op weigering van een interventie van een bepaalde jeugdhulpaanbieder

De minderjarige, verwezen door het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, heeft het recht om te kiezen op welke begeleider hij een beroep wil doen, wanneer er meerdere begeleiders zijn hulpvraag kunnen beantwoorden. Een minderjarige kan zijn keuze nadien ook wijzigen. (Wij denken concreet aan de keuze van een IB, psycholoog, het vergezellen op een doktersbezoek, op een intake bij de therapeut, op een schooloverleg, ...) Een voorziening dient hieraan gevolg te geven 'voor zover de jeugdhulpverlening van de jeugdhulpvoorziening niet in het gedrang komt'. Op vraag van de jongere dient de voorziening in het individuele dossier te noteren waarom er niet ingegaan werd op zijn recht van weigering van een interventie.

Gevolg:

Elke voorziening dient de door het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg verwezen minderjarige hiervan op de hoogte te brengen, waarbij natuurlijk gewezen kan worden op mogelijkheden en beperkingen. Wanneer een jongere gebruik wil maken van dit recht, kan een voorziening dit gemotiveerd weigeren. Enkel op vraag van de jongere dient de vraag en de motivatie opgenomen te worden in het individuele dossier.

III.6 Respect voor de persoon en zijn leefwijze

Deze paragraaf handelt over het recht op 'respect' t.a.v. de jongere als persoon, met zijn/haar gezin, met hun normen en waarden ... Dit lijkt evident maar wanneer we een aantal van de genoemde artikels gaan toetsen aan regels, afspraken en gewoonten binnen onze voorzieningen wordt het soms een moeilijke oefening om alle rechten zo breed mogelijk toe te passen zonder te vervallen in zuiver individualisme, waardoor jongeren op een egocentrisch eiland zouden komen te staan. Autonomie is steeds verweven met afhankelijkheid, het kunnen rekenen op anderen. Dit is ook wat het internationaal erkende 'recht op opvoeding' van de minderjarige inhoudt. Volwassenen wijzen op mogelijkheden en grenzen – vnl als het gaat over de rechten van anderen.

Het is daarom goed om in de eerste plaats uit te gaan van de bedoeling van de wetgever: expliciteren van de rechten van de jongeren om hun groei naar volwassenheid zo optimaal mogelijk te laten verlopen en misbruiken ten aanzien van hen te voorkomen.

II.6.1 Respect voor het gezinsleven

Art.13 Tenzij een rechterlijke beslissing dat beveelt, kan een minderjarige niet tegen zijn wil van zijn ouders gescheiden worden.

Art.14 Als jeugdhulpverlening de minderjarige scheidt van zijn ouder of opvoedingsverantwoordelijke, heeft de minderjarige recht op informatie over en op regelmatig en rechtstreeks contact met die persoon, tenzij dit in strijd is met het belang van de minderjarige, zoals omschreven in artikel 5, of met een rechterlijke beslissing. Het verstrekken van gevoelige informatie over een ouder gebeurt zo dat het welzijn van de minderjarige zo min mogelijk wordt geschaad.

Algemeen gesproken is het recht op contact het uitgangspunt van het decreet en zal de jeugdhulpaanbieder dit contact bevorderen voor zover het belang van de minderjarige hierdoor niet wordt geschaad. Ouders en consulent kunnen gehoord worden maar het is vooral de jongere die aangeeft of hij al dan niet contact wil en het is aan de jeugdhulpaanbieder om dit te ondersteunen. Wanneer één van de ouders “exclusief ouderlijk gezag” uitoefent, neemt deze wel de beslissingen eigen aan de ouderlijke macht, maar hij kan de minderjarige niet het recht ontzeggen contact te hebben met de andere ouder, tenzij op basis van een vonnis dat de contacten vastlegt.

Wanneer een jongere, geplaatst via het CBJ, terug naar huis wil, kan ook op vraag van de jongere de bemiddelingscommissie worden ingeschakeld, tegen de wil van de ouders in.

Nota:

In de praktijk van de hulpverlening wordt er in principe geen verschil gemaakt in behandeling van jongeren onder de JRB of CBJ tenzij de jeugdrechter zelf bepaalde zaken oplegt. Juridisch zal dit in de toekomst mogelijks meer belang krijgen.

Art.15 De minderjarige en *inzonderheid* de niet begeleide minderjarige vreemdeling heeft recht op ondersteuning bij het zoeken naar informatie over de situatie van familieleden. Zo snel mogelijk moet bepaald worden in welk land de toekomst van de jongere ligt.

Het is aan de hulpverlening om de belangen van de minderjarige te behartigen. Zo kunnen we in het belang van de minderjarige aandringen op een spoedige afhandeling van een asielaanvraag bij de Dienst Vreemdelingenzaken of hem ondersteunen om beroep aan te tekenen tegen een beslissing ervan. We moeten hem wegwijs maken in mogelijks te volgen procedures en hem ondersteunen in zijn zoektocht naar informatie over zijn familie. In de zoektocht naar info kunnen ondermeer het Rode Kruis, NGO's die ter plaatse werkzaam zijn, de Internationale Organisatie voor Migratie, ... behulpzaam zijn. Voorzichtigheid is nochtans geboden: ook de voogd die wordt aangeduid door de Dienst Voogdij van het Ministerie van Justitie heeft deze taken. Samenwerking is geboden.

Actief hulp bieden bij het onderduiken van jongeren die het land uitgewezen worden lijkt de werkgroep een strafbaar iets. Wanneer we als hulpverlener op de hoogte zijn dat een jongere plannen heeft om onder te duiken, moeten we hierin geen stelling nemen. De juiste definitie van 'humanitaire hulp' aan 'illegalen' (die niet strafbaar is) is niet zo duidelijk. Enige voorzichtigheid op dit vlak is misschien wel aan te raden.

III.6.2 Respect voor de persoonlijke levenssfeer

Art.25 De minderjarige heeft recht op respect voor zijn persoonlijke levenssfeer, met inbegrip van:

- a. de bescherming van zijn persoonsgegevens, onverminderd de bepalingen van afdeling 7(zie III.4)
- b. een respectvolle omgang met de eigen politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging en seksuele geaardheid.

Het is belangrijk bij de intake de **religieuze (filosofische)** overtuiging te bevragen, vooral om daar in de mate van het mogelijke ('voor zover de goede organisatie van de voorziening dit toelaat') rekening mee te houden. Bijvoorbeeld: het niet eten van varkensvlees, mogelijkheid te kiezen voor vegetarische maaltijden, kans geven tot het bijwonen van erediensten, ... De afspraken die hieromtrent gemaakt worden dienen zeker geregistreerd te worden.

Ook de **politieke overtuiging** dient gerespecteerd, maar er moet geen propaganda toegestaan worden.

Bij het opstellen van afspraken rond beleving van seksualiteit in de voorziening dienen we te zoeken naar een algemene formulering die van toepassing kan zijn voor alle jongeren, ongeacht hun **seksuele geaardheid**.

- c. voor zover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpaanbieder dit toelaten, het recht om bezoek te ontvangen en om te gaan met personen van zijn eigen keuze bij residentiële of semi-residentiële jeugdhulpverlening, tenzij een beperking van dat recht voortvloeit uit een rechterlijke beslissing. (enkel voor (semi-)residentiële voorzieningen)

Elke voorziening kan eigen regels hanteren in het omgaan met het bezoekrecht, maar ze moeten wel duidelijk gecommuniceerd worden met de betrokken partijen tijdens de intakeprocedure en via de leefregels. Mogelijke persoonsgebonden wijzigingen (beperkingen) op de algemene bezoeksregeling moeten worden gemotiveerd (tenzij het gaat om een rechterlijke beslissing) en geregistreerd in het handelingsplan.

Wanneer er onenigheid bestaat tussen ouders en jongere over de bezoeksregeling is het belangrijk toch tot een overeenkomst te komen waarin zowel rekening wordt gehouden met de belangen van de minderjarige, als met de rechten en verantwoordelijkheden van de ouders.

In de leefregel kan een formulering als: De bezoeksregeling, die in overleg gewijzigd kan worden.

- d. het recht op overleg omtrent de verblijfsomstandigheden (enkel(semi-) residentiël)

Dit recht wordt in het algemeen besproken bij 'Inspraak en Participatie' onder III.5

Dit artikel spitst toe op zeer concrete vragen, in de directe leefwereld van de minderjarige: waar staat het bed, de kast in de kamer, kunnen posters, GSM-gebruik, ...

III.6.3 Vrij besteedbaar bedrag (enkel voor residentiële voorzieningen)

Art.26 De minderjarige aan wie residentiële jeugdhulp wordt geboden, heeft ten laste van de Vlaamse overheid, recht op een vrij besteedbaar bedrag. De Vlaamse regering bepaalt het bedrag, de nadere regels voor de toekenning ervan en de wijze waarop het wordt vereffend.

Het gaat hier duidelijk over jongeren in de residentiële hulpverlening en over het door de Vlaamse regering vastgelegde zakgeldbedrag.

Uitgangspunt: het is geld van de jongeren waarover zij vrij kunnen beschikken zonder daarin beperkt te worden en zonder dat zij verantwoording moeten afleggen over de besteding ervan. Hierbij wordt zelfs geen onderscheid gemaakt tussen bekwamen en niet bekwamen.

Let op!

Een deel van zakgeld inhouden voor het vergoeden van aangebrachte schade kan juridisch niet!

Wanneer schade aangebracht werd door een minderjarige moeten in principe de ouders opdraaien voor de vergoeding ervan. Dit kan een wapen worden van de jongere tegen zijn ouders. Bij ernstige schade mogen we de optie voor het inschakelen van een externe herstelbemiddelaar niet uit het oog verliezen.

De werkgroep denkt dat het belangrijk is de jongere te blijven motiveren om z'n eigen verantwoordelijkheid op te nemen en de schade vrijwillig te vergoeden. Zelf moeten we best alternatieven overwegen: vb. taak om het weer goed te maken... Maar de beperking zou geen pedagogische beknotting mogen inhouden.

Bij heel wat van onze jongeren is budgetbeheer een groot werkpunt. Misschien is het nodig individuele maatregelen en afspraken rond geldbeheer op te nemen in het handelingsplan. Meer algemene afspraken horen in de onthaalbrochure.

Let op!

Ook sparen is een vrijwillige handeling en kan dus niet opgelegd worden door een voorziening.

III.6.4 Sanctionering en menswaardige behandeling ((semi-)residentiël)

Art.27 Geen enkele minderjarige wordt in de jeugdhulp onderworpen aan een onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing.

Art.28 §1 Sancties vanwege de jeugdhulpaanbieders zijn aan de persoonlijkheid van de minderjarige aangepast en zijn proportioneel met de ernst van de feiten. Ze bevorderen altijd de opvoeding en hebben geen traumatische uitwerking.

§2 Lichamelijke straffen, geestelijk geweld, onthouding van maaltijden en behoudens andersluidende rechterlijke beslissing, onthouding van bezoekrecht zijn verboden.

§3 Tijdelijke afzondering of tijdelijke vrijheidsbeperking is alleen mogelijk indien en zolang als het gedrag van de minderjarige:

- risico's inhoudt voor zijn eigen fysieke integriteit
- risico's inhoudt voor de fysieke integriteit van medebewoners of personeelsleden of materieel vernielend werkt.

De procedures van jeugdhulpvoorzieningen om tot tijdelijke vrijheidsbeperking over te gaan, zijn duidelijk omschreven in het huishoudelijk reglement en worden duidelijk meegedeeld. Als gebruik wordt gemaakt van een beveiligingskamer, beschrijft het huishoudelijk reglement in elk geval: de inrichting en het gebruik van de beveiligingskamer, het beveiligingsdossier, de duur van de beveiliging en het toezicht.

Dit artikel roept duidelijk op om heel bewust om te gaan met sanctioneren en hierbij niet uit het oog te verliezen dat sancties moeten aangepast zijn aan leeftijd en de zwaarte van de overtreding én om ook alternatieve correctieve of herstellende maatregelen te overwegen.

Niet alle maatregelen waarbij een jongere uit de leefgroep wordt gehaald, vallen onder de noemer **afzondering**. Zolang er interactie mogelijk is, spreken we niet van afzondering. Verplicht verblijf op een kamer (kamerarrest) waarvan de jongere zelf de sleutel heeft is dus geen afzondering. Op de gang zetten en dergelijke kunnen we dus zien als een pedagogische stop-maatregel eerder dan als een sanctie. Structureel afzonderen (bv. een uur te laat is een uur in de afgesloten ruimte) kan niet, tenzij dit wordt opgenomen in het handelingsplan als maatregel afgestemd op het klinisch gedragsbeeld van de jongere.

Echte afzondering zonder interactiemogelijkheid, kan enkel indien en zolang het gedrag van de minderjarige risico's inhoudt voor zijn fysieke integriteit of voor de fysieke integriteit van anderen of materieel vernielend werkt. De procedure die wordt gebruikt om over te gaan tot afzondering moet opgenomen worden in de huisregels. Afzondering moet ook steeds voorafgegaan worden door een waarschuwing en ze moet voorspelbaar zijn in tijd, ruimte en handelen: voorspelbaar waar de sanctie zal plaatsvinden, voor hoelang en op welke manier deze zal uitgevoerd worden.

Echte afzondering kan ook enkel in een daartoe aangepaste ruimte (zie checklist kinderrechten-commissariaat).

III.6.5 Controle druggebruik / urinetesten (enkel voor residentiële voorzieningen)

Urinetesten in functie van het zicht krijgen op eventueel druggebruik van de minderjarige, worden niet als dusdanig besproken in het decreet rechtspositie van de minderjarige maar daar ze geregeld gebruikt worden in verschillende van onze voorzieningen en ze ook wel eens ter discussie staan, heeft de werkgroep zich in dit kader bevraagd bij het OSBJ.

Volgens het OSBJ kan een urinetest enkel door de Jeugdrechter worden opgelegd.

Bovendien is het uitvoeren van een plascontrole altijd een medische handeling die enkel en alleen door een arts of een verpleegkundige kan worden uitgevoerd. De resultaten ervan vallen onder het medische geheim en mogen dus niet rechtstreeks aan de hulpverlener worden meegedeeld.

Advies aan de voorzieningen:

De jeugdrechter kan best in zijn bevelschrift zetten dat plascontroles aangewezen zijn, en daarvoor een medicus met naam aanwijzen, zodat men controles kan afdwingen op basis van de artikelen in de jeugdbeschermingswet of de decreten. Deze medicus staat dan in voor de staalafname en de uitvoering van de urinetest. Deze medicus zal dan rapporteren aan de jeugdrechter.

Voor meer info over dit onderwerp:

- www.OSBJ.be
- het referentieboek Juridische handvatten voor het omgaan met en gebruik van alcohol en andere drugs binnen de bijzondere jeugdzorg.

Bijlagen

Bijlage 1 :

Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp (B.S. 4.X.2004).

HOOFDSTUK I - Algemene bepalingen

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Artikel 2

§ 1. In dit decreet wordt verstaan onder :

- 1° **decreet integrale jeugdhulp** : het decreet van 7 mei 2004 betreffende de integrale jeugdhulp ;
- 2° **jeugdhulp** : het geheel van de jeugdhulpverlening en de indicatiestelling, de toewijzing en de trajectbegeleiding, bedoeld in respectievelijk artikel 19, 22 en 26 van het decreet integrale jeugdhulp ;
- 3° **jeugdhulpverlening** : de hulp- en zorgverlening die zich richt tot minderjarigen of tot minderjarigen en hun ouders, hun opvoedingsverantwoordelijken en/of personen uit hun leefomgeving zoals bedoeld in artikel 2, § 1, 4°, van het decreet integrale jeugdhulp ;
- 4° **residentiële jeugdhulpverlening** : jeugdhulpverlening waarbij een vervangende woon- of verblijfssituatie wordt aangeboden ;
- 5° **semi-residentiële jeugdhulpverlening** : jeugdhulpverlening waarbij een vervangende dagactiviteit of een vervangend nachtverblijf wordt aangeboden ;
- 6° **gerechtelijke jeugdhulp** : jeugdhulp die wordt opgelegd bij een rechterlijke beslissing ; 7° **buitengerechtelijke jeugdhulp** : jeugdhulp die wordt verstrekt zonder interventie van een rechterlijke beslissing ;
- 8° **minderjarige** : elke natuurlijke persoon jonger dan achttien jaar ;
- 9° **niet-begeleide minderjarige vreemdeling** : elke minderjarige, die valt onder de toepassing van titel XIII, hoofdstuk 6, van de programmawet van 24 december 2002 ;
- 10° **ouders** : de personen die titularis zijn van het ouderlijk gezag of, bij ontstentenis van deze personen, de wettelijke vertegenwoordiger ;
- 11° **opvoedingsverantwoordelijken** : de natuurlijke personen, andere dan de ouders, die de minderjarige op duurzame wijze in feite onder hun bewaring hebben of bij wie de minderjarige geplaatst is door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid ;
- 12° **jeugdhulpaanbieder** : een persoon of een voorziening die jeugdhulpverlening aanbiedt als bedoeld in artikel 4 van het decreet integrale jeugdhulp ;
- 13° **jeugdhulpvoorziening** : een voorziening die jeugdhulpverlening aanbiedt als bedoeld in artikel 4 van het decreet integrale jeugdhulp ;
- 14° **jeugdhulpverlener** : een persoon die of een team dat binnen een jeugdhulpvoorziening belast is met het verstrekken van jeugdhulpverlening ;
- 15° **toegangspoort** : orgaan, bedoeld in artikel 17 van het decreet integrale jeugdhulp, dat zorgt voor de indicatiestelling en de toewijzing ;
- 16° **dossier** : alle gegevens die op een systematische wijze met betrekking tot een minderjarige worden verzameld en bijgehouden ;
- 17° **sector** : een bevoegdheidsdomein dat geregeld wordt door regelgeving, vermeld in artikel 4, § 1, van het decreet integrale jeugdhulp, of toepasselijk verklaard krachtens artikel 4, § 2, van dat decreet.

§ 2. Bij verwijzing naar personen wordt in dit decreet de mannelijke vorm gebruikt.

HOOFDSTUK II - Toepassingsgebied

Artikel 3

§ 1. Onverminderd de wetgeving betreffende de rechten van de patiënt en behoudens afwijkingen waarin dit decreet voorziet, regelt dit decreet de rechten van minderjarigen ten aanzien van de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding. Het is van toepassing vanaf het eerste contact dat een minderjarige heeft met een jeugdhulpaanbieder, de toegangspoort of de trajectbegeleiding, ongeacht op welke wijze en door wie dit contact geïnitieerd wordt.

§ 2. Dit decreet doet geen afbreuk aan wettelijke, decretale of reglementaire bepalingen, die aan minderjarigen ruimere rechten toekennen.

HOOFDSTUK III - Bekwaamheid van de minderjarige

Artikel 4

§ 1. Onverminderd de rechten van de ouders, oefent de minderjarige de rechten, opgesomd in dit decreet, zelfstandig uit.

§ 2. In afwijking van § 1, oefent de minderjarige de rechten, bedoeld in artikel 8, 13 en 22, zelfstandig uit op voorwaarde dat hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, rekening houdend met zijn leeftijd en zijn maturiteit. De minderjarige van twaalf jaar of ouder wordt vermoed in staat te zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen.

HOOFDSTUK IV - Belang van de minderjarige

Artikel 5

Het belang van de minderjarige vormt de belangrijkste overweging bij het verlenen van jeugdhulp. Het belang van de minderjarige wordt vastgesteld in dialoog met de minderjarige zelf. Aan de mening van de minderjarige wordt passend gevolg gegeven, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit. Bij de vaststelling van het belang van de minderjarige is tevens respect vereist voor de mening en voor de verantwoordelijkheden van de ouders.

HOOFDSTUK V - Rechten van de minderjarige

AFDELING 1. Algemene bepaling

Artikel 6

De rechten die in dit decreet zijn opgesomd, gelden zonder onderscheid voor alle minderjarigen.

AFDELING 2. Het recht op jeugdhulp

Artikel 7

Binnen het beschikbare jeugdhulpaanbod heeft de minderjarige recht op jeugdhulp, zoals bepaald in artikel 6 van het decreet integrale jeugdhulp.

AFDELING 3. Recht op instemming met en vrije keuze van de buitengerechtigde jeugdhulp

Artikel 8

De minderjarige heeft het recht om geïnformeerd vrij in te stemmen met de buitengerechtigde jeugdhulp of die hulp te weigeren.

Artikel 9

Als buitengerechtigde jeugdhulp die past bij de jeugdhulpvraag of jeugdhulpbehoefte van de minderjarige, door meerdere jeugdhulpaanbieders kan worden verstrekt, heeft de minderjarige het

recht om de jeugdhulpaanbieder vrij te kiezen en om zijn keuze nadien te wijzigen, behoudens beperkingen die bij of krachtens wet of decreet zijn opgelegd.

Artikel 10

§ 1. Bij buitengerechtelijke jeugdhulp heeft de minderjarige te allen tijde het recht de interventie van een bepaalde jeugdhulpverlener te weigeren, voorzover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpvoorziening dat toelaten. De weigering mag de jeugdhulpverlening van de jeugdhulpvoorziening aan de minderjarige niet in het gedrang brengen. Op verzoek van de minderjarige wordt de weigering, bedoeld in het vorige lid, schriftelijk vastgelegd en toegevoegd aan het dossier van de minderjarige. De minderjarige heeft het recht om een schriftelijke motivering van die weigering aan zijn dossier te laten toevoegen.

§ 2. De bepalingen van § 1 zijn van overeenkomstige toepassing op de toegangspoort en de trajectbegeleiding.

AFDELING 4. Recht op informatie en duidelijke communicatie

Artikel 11

§ 1. De minderjarige heeft recht op duidelijke, toereikende en voor hem begrijpelijke informatie over de jeugdhulp en over alle zaken die daarmee verband houden, inzonderheid leefregels en afspraken.

§ 2. In het belang van de minderjarige, zoals omschreven in artikel 5, kan worden beslist om de minderjarige over bepaalde zaken niet te informeren. Een dergelijke beslissing wordt gemotiveerd en in het dossier van de minderjarige opgenomen. De persoon, bedoeld in artikel 24, heeft het recht over die zaken geïnformeerd te worden.

Artikel 12

De communicatie met de minderjarige verloopt in een voor hem begrijpelijke taal, afgestemd op zijn leeftijd en maturiteit. De Vlaamse Regering bepaalt hoe dit recht wordt nageleefd ten aanzien van anderstalige minderjarigen. AFDELING 5 Het recht op respect voor het gezinsleven

Artikel 13

Tenzij een rechterlijke beslissing dat beveelt, kan een minderjarige niet tegen zijn wil van zijn ouders worden gescheiden.

Artikel 14

Als jeugdhulpverlening de minderjarige scheidt van zijn ouder of opvoedingsverantwoordelijke, heeft de minderjarige recht op informatie over en op regelmatig persoonlijk en rechtstreeks contact met die persoon, tenzij dit in strijd is met het belang van de minderjarige, zoals omschreven in artikel 5, of met een rechterlijke beslissing.

Het verstrekken van gevoelige informatie over een ouder of opvoedingsverantwoordelijke gebeurt zo dat het welzijn van de minderjarige zo min mogelijk wordt geschaad.

Artikel 15

De minderjarige en inzonderheid de niet-begeleide minderjarige vreemdeling heeft recht op ondersteuning bij het zoeken naar informatie over de situatie van familieleden.

AFDELING 6. Recht op inspraak en participatie

Artikel 16

Onverminderd de procedureregels voor het verlenen van gerechtelijke jeugdhulp, heeft de minderjarige recht op participatie bij de totstandkoming en de uitvoering van de jeugdhulp die hem wordt verleend. De minderjarige heeft het recht zijn mening vrij te uiten in elke aangelegenheid of procedure betreffende de jeugdhulp die hem betreft. Aan de mening van de minderjarige wordt in de mate van het mogelijke passend gevolg gegeven, in overeenstemming met de leeftijd en de maturiteit van de minderjarige. Als aan de mening van de minderjarige geen passend gevolg wordt gegeven, wordt dat afdoende gemotiveerd. Op verzoek van de minderjarige wordt die motivering aan zijn dossier toegevoegd.

Artikel 17

Onverminderd de procedureregels voor het verlenen van gerechtelijke jeugdhulp, heeft de minderjarige recht op een periodieke evaluatie van de jeugdhulpverlening die hij krijgt, in verhouding tot de duur van die hulpverlening. Hij heeft recht op participatie bij die evaluatie.

Artikel 18

Tenzij dat in strijd is met een rechterlijke beslissing en voorzover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpvoorziening dat toelaten, heeft de minderjarige aan wie die voorziening semi-residentiële of residentiële jeugdhulpverlening aanbiedt, het recht om met medebewoners te vergaderen over aspecten van de jeugdhulpverlening.

Artikel 19

De jeugdhulpvoorzieningen beschikken over een regeling met betrekking tot de inspraak van de minderjarige. Die inspraakregeling voldoet ten minste aan de volgende eisen :

- 1° er is een inspraakorgaan of een inspraakprocedure ;
- 2° indien mogelijk en in elk geval bij semi-residentiële of residentiële jeugdhulpverlening die gemiddeld ten minste zes maanden bedraagt, gebeurt de inspraak collectief ;
- 3° elke minderjarige aan wie de jeugdhulpvoorziening jeugdhulpverlening aanbiedt, kan participeren aan de inspraak ;
- 4° de jeugdhulpvoorziening biedt haar medewerking om de inspraak te realiseren.

AFDELING 7. Het dossier

Artikel 20

De minderjarige heeft recht op een dossier dat door de jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort en de trajectbegeleiding zorgvuldig wordt bijgehouden en veilig wordt bewaard.

Het opstellen, het bewaren en het gebruik van het dossier zijn onderworpen aan de verplichtingen die voortvloeien uit de wetgeving betreffende de verwerking van persoonsgegevens, aan de verplichtingen die voortvloeien uit de regelgeving van de sectoren en aan de supplementaire of specifieke verplichtingen, bepaald in deze afdeling. Als deze verplichtingen onderling tegenstrijdig zijn, hebben de verplichtingen die voor de minderjarige het gunstigst zijn, voorrang.

Artikel 21

In het dossier worden de persoonsgegevens betreffende de gezondheid apart bijgehouden. De verwerking van en de toegang tot die gegevens is onderworpen aan de relevante bepalingen uit de wetgeving tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens en betreffende de rechten van de patiënt.

Artikel 22

§ 1. Dit artikel is van toepassing op de dossiergegevens die geen persoonsgegevens betreffende de gezondheid uitmaken.

§ 2. De minderjarige heeft recht op toegang tot de gegevens die hem betreffen. Het toegangsrecht geldt niet voor de volgende gegevens :

1° de gegevens die werden verstrekt door derden zonder dat zij daartoe verplicht werden en die zij als vertrouwelijk hebben bestempeld, tenzij zij zich akkoord verklaren met de toegang ;

2° de stukken die werden opgesteld ten behoeve van de gerechtelijke overheden ;

3° de gegevens waarover de minderjarige, met toepassing van artikel 11, § 2, niet werd geïnformeerd. De persoon, bedoeld in artikel 24, heeft wel recht op toegang tot deze gegevens. De minderjarige heeft recht op toelichting bij de gegevens waartoe hij toegang heeft. Behoudens afwijkende bepalingen, wordt het recht op toegang en toelichting verleend ten laatste binnen vijftien dagen na ontvangst van het verzoek.

§ 3. De toegang tot de gegevens wordt verstrekt door inzage. Als bepaalde gegevens ook een derde betreffen en volledige inzage in de gegevens door de minderjarige afbreuk zou doen aan het recht van de derde op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer, wordt de toegang tot deze gegevens verstrekt via een gesprek, gedeeltelijke inzage of rapportage.

§ 4. Voor de toepassing van § 2 worden de personen die deel uitmaken van het cliëntsysteem ten opzichte van elkaar als derden beschouwd. Onverminderd de toepassing van § 2, worden, voor de toepassing van § 3, tweede lid, de personen die deel uitmaken van het cliëntsysteem ten opzichte van de minderjarige niet als derden beschouwd, voorzover het gaat om contextuele gegevens. Contextuele gegevens zijn gegevens die tegelijk de minderjarige en één of meer andere personen die deel uitmaken van het cliëntsysteem, betreffen.

Voor de toepassing van deze paragraaf bestaat het cliëntsysteem uit de volgende personen :

1° de minderjarige ;

2° de ouders ;

3° de opvoedingsverantwoordelijken ;

4° de personen die met de minderjarige samenwonen op het ogenblik van de uitoefening van het recht op toegang.

§ 5. Deze paragraaf is van toepassing als de minderjarige, met toepassing van artikel 4, § 2, het recht op toegang niet zelfstandig kan uitoefenen. Het recht op toegang wordt uitgeoefend door de ouders. De ouder kan zich niet beroepen op de toepassing van § 4 wat betreft de contextuele gegevens die het kind en een ander persoon dan de ouder zelf betreffen. Hij heeft geen toegang tot de gegevens, bedoeld in artikel 23. Ingeval er tegenstrijdige belangen zijn met de ouders of als die het toegangsrecht niet uitoefenen, kan het toegangsrecht van de minderjarige worden uitgeoefend door de persoon, bedoeld in artikel 24.

§ 6. Op verzoek van de minderjarige worden de documenten die hij aanreikt, toegevoegd aan zijn dossier. De minderjarige heeft het recht om zijn versie te geven van de feiten die vermeld zijn in zijn dossier.

§ 7. De minderjarige heeft recht op een afschrift van de gegevens van zijn dossier waartoe hij toegang heeft door inzage en op een rapport van de gegevens van zijn dossier waartoe hij toegang heeft op een andere wijze dan door inzage. Ieder afschrift en ieder rapport is persoonlijk en vertrouwelijk, en mag enkel worden aangewend voor doeleinden van jeugdhulp. De dossierhouder die een afschrift of rapport bezorgt, wijst de minderjarige hierop en voegt een toelichting in die zin bij het afschrift of rapport. De Vlaamse Regering kan de modaliteiten bepalen waaronder een afschrift of rapport wordt afgeleverd.

Artikel 23

De minderjarige kan zich uitdrukkelijk en gemotiveerd verzetten tegen de toegang van een persoon van het cliëntsysteem, zoals bedoeld in artikel 22, § 4, tot door hem aangewezen gegevens.

AFDELING 8. Recht op bijstand

Artikel 24

§ 1. De minderjarige heeft het recht om zich in alle contacten met de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding en in de uitoefening van zijn rechten, opgesomd in dit decreet, te laten bijstaan door een persoon die aan de volgende voorwaarden voldoet :

1° door het beroepsgeheim gebonden zijn of personeelslid zijn van de instelling waar de minderjarige onderwijs volgt ;

2° niet rechtstreeks betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening, georganiseerd ten behoeve van de minderjarige

3° op ondubbelzinnige wijze door de minderjarige aangewezen zijn. De persoon die de minderjarige bijstaat, legitimeert zich bij elk optreden in die hoedanigheid.

§ 2. Als de minderjarige niet in staat is om zelf een persoon als bedoeld in § 1, aan te wijzen en als de minderjarige en zijn ouders tegenstrijdige belangen hebben, kan de jeugdhulpvoorziening of de toegangspoort voor hem een persoon aanwijzen die beantwoordt aan de bepalingen van § 1, eerste lid, 1° en 2°. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor de aanwijzing van die persoon. Het tweede lid van § 1 is op die persoon van toepassing. Het voorgaande lid is van overeenkomstige toepassing als de minderjarige en zijn opvoedingsverantwoordelijke tegenstrijdige belangen hebben en niemand het ouderlijk gezag over de minderjarige uitoefent.

AFDELING 9. Recht op privacy

Artikel 25

De minderjarige heeft recht op respect voor zijn persoonlijke levenssfeer, met inbegrip van :

1° de bescherming van zijn persoonsgegevens, onverminderd de bepalingen van afdeling 7 ;

2° een respectvolle omgang met de eigen politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging en seksuele geaardheid ;

3° voorzover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpaanbieder dit toelaten, het recht om bezoek te ontvangen en om te gaan met personen van zijn eigen keuze bij residentiële of semi-residentiële jeugdhulpverlening, tenzij een beperking van dat recht voortvloeit uit een rechterlijke beslissing ;

4° het recht op overleg omtrent de verblijfsomstandigheden bij residentiële of semi-residentiele jeugdhulpverlening. Behalve indien de beperking van het recht, bedoeld in het voorgaande lid, 3°, voortvloeit uit een rechterlijke beslissing, wordt die beperking uitvoerig gemotiveerd in het dossier van de minderjarige.

AFDELING 10. Recht op een vrij besteedbaar bedrag

Artikel 26

De minderjarige aan wie residentiële jeugdhulpverlening wordt geboden, heeft, ten laste van de Vlaamse overheid, recht op een vrij besteedbaar bedrag. De Vlaamse Regering bepaalt het bedrag, de nadere regels voor de toekenning ervan en de wijze waarop het wordt vereffend.

AFDELING 11. Recht op een menswaardige behandeling

Artikel 27

Geen enkele minderjarige wordt in de jeugdhulp onderworpen aan een onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing.

Artikel 28

§ 1. Sancties vanwege de jeugdhulpaanbieders zijn aan de persoonlijkheid van de minderjarige aangepast en zijn proportioneel met de ernst van de feiten. Ze bevorderen altijd de opvoeding en hebben geen traumatische uitwerking.

§ 2. Lichamelijke straffen, geestelijk geweld, onthouding van maaltijden en, behoudens andersluidende rechterlijke beslissing, onthouding van bezoekrecht, zijn verboden.

§ 3. Tijdelijke afzondering of tijdelijke vrijheidsbeperking is alleen mogelijk indien en zolang als het gedrag van de minderjarige :

1° risico's inhoudt voor zijn eigen fysieke integriteit, of ;

2° risico's inhoudt voor de fysieke integriteit van medebewoners of personeelsleden of materieelvernielend werkt. De procedures van jeugdhulpvoorzieningen om tot tijdelijke afzondering of tijdelijke vrijheidsbeperking over te gaan, zijn duidelijk omschreven in het huishoudelijk reglement en worden duidelijk meegedeeld. Als gebruik wordt gemaakt van een beveiligingskamer, beschrijft het huishoudelijk reglement in elk geval : de inrichting en het gebruik van de beveiligingskamer, het beveiligingsdossier, de duur van de beveiliging en het toezicht.

AFDELING 12. Klachtrecht

Artikel 29

De minderjarige heeft het recht om bij een jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort of de trajectbegeleiding klachten te formuleren over :

1° de inhoud van de jeugdhulp en de wijze waarop ze wordt aangeboden ;

2° de leefomstandigheden binnen residentiële en semi-residentiële jeugdhulpverlening ; 3° de niet-naleving van de rechten, opgesomd in dit decreet. De klachtenbehandeling verloopt volgens de bepalingen die terzake van toepassing zijn op de jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort of de trajectbegeleiding.

HOOFDSTUK VI - Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 30

Tot 31 december 2007 worden met een toegangspoort gelijkgesteld :

1° het bureau voor bijzondere jeugdbijstand, bedoeld in artikel 8 van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, en de sociale dienst, bedoeld in artikel 40, § 1, van die decreten, bij de uitvoering van de taken die vermeld zijn in artikel 4, 1° en 2°, en artikel 9 van dezelfde decreten ;

2° de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank, bedoeld in artikel 40, § 2, van de decreten, vermeld in 1° , bij de uitvoering van de taken, vermeld in die bepaling ;

3° het Fonds, bedoeld in artikel 3 van het decreet van 27 juni 1990 houdende oprichting van een Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap, en de provinciale evaluatiecommissie, bedoeld in artikel 40 van dat decreet, bij de uitvoering van de taken die vermeld zijn in hoofdstuk V van hetzelfde decreet.

Artikel 31

Na de inwerkingtreding van dit artikel doet de Vlaamse Regering het nodige om de sectorale regelgeving, die met betrekking tot de jeugdhulp van toepassing is op de jeugdhulpaanbieders en de instanties, bedoeld in artikel 30, in overeenstemming te brengen met de bepalingen van dit decreet.

Artikel 32

De Vlaamse Regering neemt de nodige initiatieven voor de vorming van het personeel van de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding en voor het informeren en sensibiliseren van minderjarigen en ouders.

Artikel 33

Dit decreet treedt in werking op een door de Vlaamse Regering vast te stellen datum en uiterlijk op 1 juli 2006, met uitzondering van artikel 31 en 32 die in werking treden op 1 juli 2004.

Verklaring van kennisname

Ondergetekenden:

Jongeheer, jongedame

En de Heer / Mevrouw

ouder(s), voogd

wonende te

en [naam voorziening]

verklaren:

1. kopie gekregen te hebben van de onthaalbrochure en bijkomende uitleg over de werkwijze van de hulpverlening en hiermee akkoord te gaan.
2. kennis genomen te hebben van de procedure om klachten te formuleren en een klachtenformulier ontvangen hebben.
3. kopie ontvangen te hebben van het decreet betreffende de Rechten van de Minderjarige in de Integrale Jeugdhulp en te weten dat steeds bijkomende uitleg kan worden gevraagd.

Opgemaakt in dubbel te op / / 20.....

Beide partijen verklaren een exemplaar van deze overeenkomst ontvangen te hebben.

Voor akkoord - de ouders, voogd:

- de jongere:

Voor akkoord namens [naam voorziening],

Coördinator:

Gezinsbegeleider:

Individueel begeleider:

Toelichting bij type hulpverleningsovereenkomst:

Bovenstaande punten zijn minimaal op te nemen in de hulpverleningsovereenkomst.

Toelichting bij 1: De onthaalbrochure wordt overhandigd en overlopen tijdens de intake. Het wordt aangeraden aparte versies te voorzien, voor de jongeren en voor de ouders. Eventueel kunnen ook de huisregels worden overhandigd en overlopen en kan dit mee worden opgenomen in de hulpverleningsovereenkomst. De jongere (en de ouders) moeten ook geïnformeerd worden over de Rechtspositie van de Minderjarige.

GROEP IVO CORNELIS

Bijzondere Jeugdbijstand

Begeleidingstehuizen - Dagcentra - Thuisbegeleiding - O.O.O.C. - Projecten
Antwerpen - Heffen - Mechelen - Schoten - Vilvoorde - Willebroek

[Bij wijze van voorbeeld de hulpverleningsovereenkomst van dagcentrum Domino: Ouders (en jongere) ontvangen tijdens de intake een **Begeleidingsmap** met daarin de **Onthaalbrochure** (2 versies), de **Huisregels** en het **Klachtenformulier**. In de toekomst zal daar dus nog de brochure Rechtspositie minderjarigen bijkomen. In de begeleidingsmap worden die diensten genoteerd waar informatie mee kan worden uitgewisseld (bv. school, CAW, ...). Dit gebeurt uiteraard in overleg met de ouders en de jongere.]

Hulpverleningsovereenkomst

Ondergetekenden:

Jongeheer/jongedame

En de Heer / Mevrouw:

Ouder(s), voogd

Wonende:

En

Dagcentrum Domino

Komen overeen dat:

1. Dagcentrumbegeleiding als hulpverleningsvorm wordt aangeboden.
2. kennis genomen te hebben van de werkwijze zoals vermeld in de onthaalbrochure en de huisregels en dat hiermee akkoord te zijn.
3. toestemming te geven om (welke?) informatie uit te wisselen met of op te vragen bij andere diensten (zie begeleidingsmap) en binnen het team van het dagcentrum.
4. kennis genomen te hebben van de procedure om klachten te formuleren en een klachtenformulier ontvangen hebben.
5. een kopie ontvangen te hebben van het decreet rechtspositie minderjarigen in de IJH

Opgemaakt in dubbel te Vilvoorde op

Beide partijen verklaren een exemplaar van deze overeenkomst ontvangen te hebben.

Voor akkoord de ouders, de ouderlijk verantwoordelijken:

de jongere:

Voor akkoord namens het dagcentrum Domino,

Kristel Raymenants

Coördinator:

Gezinsbegeleider:

Individueel begeleider:

Bijlage 3 : Ontwerp checklist + geheugensteun stappen intakeprocedure

ONTWERP Checklist bij intakeprocedure

Deze checklist heeft tot doel een leidraad te zijn bij de uitvoering van de intakeprocedure. Dit maakt het mogelijk om een kwalitatieve intake te garanderen aan de minderjarige en zijn ouders. Anderzijds maakt het ook mogelijk om op te volgen en aan te tonen dat de afgesproken uniforme werkwijze (procedure) werd gerespecteerd

MINDERJARIGE

- **Familienaam (drukletters):** _____
- **Naam (drukletters) :** _____

I. AANMELDING

Datum: ____ / ____ / 20____

- Aangemeld door (omcirkel): CBJ - JRB
- Consulent (familienaam, voornaam): _____
Trajectbegeleider
- Hulpvraag (omschrijf of ref. document): _____

- Aanmelding besproken in onze voorziening op (datum) ____ / ____ / 20____
door (overleg / personen): _____

- Resultaat bespreking aanmelding (omcirkel):

negatief → weigering opname schriftelijk motiveren (zie doc)
 → zorgtraject afsluiten
OF

positief → afspraak maken kennismaking en intake

II. KENNISMAKING & INTAKE

Datum: ____ / ____ / 20____

- Intake uitgevoerd door hulpverlener (familienaam, naam):

- Functie binnen de voorziening: _____

- Leeftijd jongere = _____ jaar

Is de jongere 12 jaar of ouder ? (omcirkel juiste antwoord)

- ja → jongere heeft sowieso recht om geïnformeerd vrij in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp of die hulp te weigeren (art. 8, decreet RPMJ)
→ jongere dient hulpverleningsdocumenten mee te ondertekenen
- neen → Lijkt het kind te weten waarover het gaat?
Jongere heeft recht om geïnformeerd vrij in te stemmen met hulpverlening of te weigeren
→ Lijkt het kind niet te beseffen waarover het gaat?
Ouders / bijstandspersoon mag in naam van de jongere geïnformeerd vrij instemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp of die hulp weigeren (art. 8, decreet RPMJ).
→ jongere moet hulpverleningsovereenkomst niet mee ondertekenen, maar is vanuit participatieoogpunt wel aan te bevelen

- De volgende personen zijn ook nog aanwezig bij deze intake:

Dhr. / Mw. (naam, voornaam) _____

Relatie tot de jongere (omcirkel): hulpverlener - context

Namelijk (omschrijf): _____

Dhr. / Mw. (naam, voornaam) _____

Relatie tot de jongere (omcirkel): hulpverlener - context

Namelijk (omschrijf): _____

- Verloop van de intake: → *Zie geheugensteun stappen kennismaking & intake*

- Resultaat van de intake en kennismaking (omcirkel):

negatief

- De voorziening ziet af van opname
→ weigering schriftelijk motiveren (zie doc)

- De jongere ziet af van opname in onze voorziening

- De ouder(s) ziet / zien af van opname in onze voorziening

- Andere reden: _____

→ zorgtraject wordt afgesloten

OF positief → ondertekening hulpverleningsovereenkomst

III. HULPVERLENINGSOVEREENKOMST

- De hulpverleningsovereenkomst werd ondertekend op (datum) ____ / ____ / 20____.
- De opname wordt gepland op / zal doorgaan op (datum) ____ / ____ / 20____.

EINDE INTAKEPROCEDURE

Geheugensteun stappen kennismaking & intake (schrap en vul aan waar nodig)

- De **zorgvraag** werd besproken en toegelicht aan de minderjarige en de ouders / moeder / vader / _____
 - Wat is het probleem ?
 - Wat zou onze voorziening daar aan kunnen verhelpen ?

- De **werking van de voorziening** werd besproken en toegelicht aan de minderjarige en de ouders / moeder / vader / _____
 - De opdrachtverklaring van onze voorziening werd meegedeeld
 - Er werd een rondleiding gegeven in de voorziening
 - Het huishoudelijk reglement van onze voorziening
 - De volgende documentatie werd overlopen en meegegeven:
 - brochure jongere -12 jaar / 12 jaar en ouder
 - brochure ouders

- De **rechtspositie van de minderjarige** werd besproken en toegelicht aan de minderjarige en de ouders / moeder / vader / _____
(cfr. Decreet RPMJ)
 - De jongere werd uitvoerig geïnformeerd over de rechten die hij / zij heeft in alle contacten met de integrale jeugdhulp
 - De jongere werd geïnformeerd over welke van deze rechten hij / zij **wel** zelfstandig kan uitvoeren
 - De jongere werd geïnformeerd over welke van deze rechten hij / zij **niet** zelfstandig kan uitvoeren, maar enkel indirect
 - De jongere werd actief geïnformeerd over zijn / haar recht om een bijstandspersoon aan te duiden
 - Er werd een brochure meegegeven aan de jongere met betrekking tot zijn / haar rechtspositie in de integrale jeugdhulp
 - Er werd een brochure meegegeven aan de ouders met betrekking tot de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp

Enkel voor buitengerechtelijke jeugdhulp + voor wie 12 jaar of ouder is of wie handelingsbekwaam geacht wordt

 - De jongere werd actief geïnformeerd over zijn / haar recht om geïnformeerd in te stemmen met de aangeboden jeugdhulp of deze te weigeren, en over de consequenties van een weigering
 - De jongere werd actief geïnformeerd over zijn / haar recht om niet tegen zijn / haar wil gescheiden te worden van zijn / haar ouders, en over de consequenties van een mogelijke weigering

- De **klachtenprocedure van de voorziening** werd besproken en toegelicht aan de minderjarige en de ouders / moeder / vader / _____

- De **hulpverleningsovereenkomst** werd besproken en toegelicht aan de minderjarige en de ouders / moeder / vader / _____

Bijlage 4 : Ontwerp afpuntlijst dossier RPMJ

ONTWERP - Afpuntlijst door het zorgtraject binnen onze voorziening / raakpunten RPMJ

1) PERSOON

Familienaam: _____

Voornaam: _____

Roepnaam: _____

Geslacht: M - V

Voertaal: NI - Fr - D - Eng

Moedertaal: NI - Fr - D - Eng - andere: _____

Geboortedatum: ___ / ___ / _____ → 12 jaar vanaf ___ / ___ / _____

Is de jongere handelingsbekwaam ?

Kruis aan wat van toepassing is ☐	☐ JA ↑	☐ NEEN ↑
<p>VERMOEDEN ☐ op basis van leeftijd</p> <p>OF</p> <p>GEMOTIVEERDE BEOORDELING ☐ van maturiteit minderjarige + MOTIVATIE in dossier op blz. _____ , map _____</p>	<p>☐ minderjarige is 12 jaar of ouder</p> <p>OF</p> <p>☐ jongere kan op voldoende wijze de gevolgen van zijn / haar handelingen inschatten</p>	<p>☐ minderjarige is nog geen 12 jaar</p> <p>OF</p> <p>☐ jongere kan op onvoldoende wijze de gevolgen van zijn / haar handelingen inschatten</p>
<p>Administratieve CONSEQUENTIE</p> <p>Kan de minderjarige alle Rechten uit decreet RPMJ Zelfstandig uitoefenen ?</p> <p>!!! Niet in zijn algemeenheid te beoordelen, is afhankelijk van concrete vraag of recht!</p>	<p>De minderjarige oefent alle rechten RPMJ zelfstandig uit.</p> <p>→ jongere heeft recht op toegang tot dossiergegevens die hem / haar betreffen → jongere ondertekent mee hulpverleningsdocumenten</p>	<p><i>Zelfstandige uitoefening RPMJ, behalve mogelijk een van de art. 8 - 13 - 22</i></p> <p>→ evt toegang dossiergegevens via ouders / bijstandspersoon → ondertekening door jongere is niet vereist</p>

2) RELIGIE, OVERTUIGING & VOEDING

Minderjarige wil / moet (van ouders) deelnemen _____
aan de volgende ritussen van zijn / haar geloof: _____

Zijn er afspraken over voeding omwille van religieuze redenen? ja - neen
zo ja, welke? _____

Zijn er afspraken over voeding omwille van gezondheidsredenen? ja - neen
zo ja, welke? _____

3) VERTEGENWOORDIGING EN BIJSTAND (laatste update ___ / ___ / ____)

Bijstandspersoon ?

- Naam: _____
- Voornaam: _____
- Relatie tot jongere: _____
- Contactgegevens
 - adres: _____
 - tel.: _____ GSM: _____
 - E-mail: _____

Advocaat ?

- Naam: _____
- Voornaam: _____
- Kantoor: _____
- Contactgegevens
 - adres: _____
 - tel.: _____ GSM: _____
 - E-mail: _____

Individuele begeleider ?

- Naam: _____
- Voornaam: _____
- Groep : _____
- Functie: _____
- Contactgegevens
 - adres: _____
 - tel.: _____ GSM: _____
 - E-mail: _____

4) INTERN ZORGTRAJECT binnen (NAAM VOORZIENING)

aangemeld in onze voorziening
 op (datum) ___ / ___ / ____ door consulent (naam) _____

via Jeugdrechtbank → zie document
 via Comité Bijzondere Jeugdzorg

kennismaking op (datum) ___ / ___ / ____
 door (naam) _____

intake op (datum) ___ / ___ / ____
 door (naam) _____

→ zie ook checklist + geheugensteun intakeprocedure, blz.

hulpverleningsovereenkomst toegelicht, door (naam) _____
 ondertekend, door (naam) _____
op (datum) ___ / ___ / ____

opname door (naam) _____
 op (datum) ___ / ___ / ____

→ **handelingsplan** doorsturen VOOR (datum) ___ / ___ / ____

→ **eerste evolutieverslag** doorsturen VOOR (datum) ___ / ___ / ____

in werkvorm / groep
 werkvorm A op (datum) ___ / ___ / ____
tot (datum) ___ / ___ / ____
 werkvorm B op (datum) ___ / ___ / ____
tot (datum) ___ / ___ / ____
 ...

handelingsplan
 opgesteld
door (naam en voornaam) _____
op (datum) ___ / ___ / 20__ paraaf:

doorgestuurd
door (naam en voornaam) _____
op (datum) ___ / ___ / 20__ paraaf:

eerste evolutieverslag
 opgesteld
door (naam en voornaam) _____
op (datum) ___ / ___ / 20__ paraaf:

doorgestuurd
door (naam en voornaam) _____
op (datum) ___ / ___ / 20__ paraaf:

tweede evolutieverslag

5) VOORGAANDE INDIVIDUELE BEGELEIDERS binnen deze voorziening

(naam en voornaam) _____, groep _____
start als IB op (datum) ___ / ___ / 20___

stopt als IB op (datum) ___ / ___ / 20___

- omwille van einde begeleiding jongere
 jongere naar andere werkvorm
 eigen verzoek of wijziging statuut IB
 op verzoek van jongere → zie ook document ...

(naam en voornaam) _____, groep _____
start als IB op (datum) ___ / ___ / 20___

stopt als IB op (datum) ___ / ___ / 20___

- omwille van einde begeleiding jongere
 jongere naar andere werkvorm
 eigen verzoek of wijziging statuut IB
 op verzoek van jongere → zie ook document ...

(naam en voornaam) _____, groep _____
start als IB op (datum) ___ / ___ / 20___

stopt als IB op (datum) ___ / ___ / 20___

- omwille van einde begeleiding jongere
 jongere naar andere werkvorm
 eigen verzoek of wijziging statuut IB
 op verzoek van jongere → zie ook document ...

(verder aan te vullen naar keuze).
